Lääneranna vald pole nõus
kinnisvaratehinguga alt läinud omanikule vastu tulema. Lk 3

Soomlaste viskemäng
mölkky on ka Haapsalus kanda kinnitanud. Lk 4

Lääne Elu
Värsked uudised www.le.ee
EESTI VANIM JÄRJEPIDEVALT ILMUNUD SÕLTUMATU AJALEHT
LAUPÄEV, 23. SEPTEMBER 2023 | NR 110 (4950) | 1,50 €

Antti Kammiste hakkab saatma virgutus-võimlemist. Lk 6

SUUR OTSUS

Lääne-Nigula volikogu näitas tuulepargile rohelist tuld

Lääne-Nigula volikogu oli neljapäeval seda meelt, et Risti tuulepark võib tulla. Selle poolt oli 16 ja vastu seitse volikoguliiget.

URMAS LAURI
urmas.lauri@le.ee

Lääne-Nigula vallavolikogu kiitis neljapäeval heaks Risti tuulepargi eriplaneeringu esimese etapi, mis võimaldaks tulevikus püstitada sinna 25 tuulikut kõrgusega kuni 270 meetrit. Vallavanem Janno Randmaa rääkis volikogu liikmetele, et eelnõusse on tehtud mõningaid kosmeetilisi muudatusi. Näiteks alguses plaanitud 290meetriste tuulikute asemel on nende maksimumkõrguseks nüüd 270 meetrit, tuugenite arvu on vähendatud 30 pealt 25 tuulikuni.

URMAS LAURI

Kuigi volikogu oli ülekaalukalt tuulepargi rajamise poolt, kostis ka kaalukaid vastuväiteid.

Rohkem arendajaid

„Kui nüüd eriplaneeringuga edasi läheme, saame veelgi selgust juurde, kui kõrged tuulikud meile sobivad, milline on nende mõju piirkonna eluolule ja kuidas nad peavad andma kasu kohalikule kogukonnale. Ümberkaudsed asulad peaksid tunnetama, et see ka annab midagi, mitte ainult ei võta ära," lausus Randmaa.

Vallavanema sõnul on võimalik, et lisaks Enefit Greenile tehakse koostööd ka teiste arendajatega. „Peame tegema vallavalitsuse ja juhtivkomisjoni liikmetega tõsise arutelu, kuidas me selle valiku enda jaoks kujundame. Kui on arendajaid, kel on tõsine huvi, miks peaksime siis neid kõrvale jätma, kui nad on nõus panustama piirkonna arengusse," nentis Randmaa.

„Kui täna eelnõu heaks kiidate, tehakse uus hange detailse osa koostamiseks, siis koostatakse joonised ja seletuskiri, tehakse täiendavaid loodusuuringuid," nentis AB Artes Terrae OÜ konsultant Heiki Kalberg.

Volinike poolt kostis nii tuuleparki toetavaid, selle suhtes neutraalseid kui ka vastu olevaid seisukohti. „Olen tuulikuid algusest peale toetanud," lausus tuulepargi poolt hääletanud Einar Pärnpuu. Ta ütles, et käis kolmapäeval Tihemetsa lähistel 230 meetri kõrgusi tuulikuid uudistamas. „Täna olen palju kergema südamega siin poolt hääletamas, sest need pole üldsegi nii hullud asjad."

„Kui me järgmisesse etappi läheme, siis peaksime minema sellises mõõdukas tempos, et kõik nüansid oleks endale selgeks tehtud, et ei peaks tulevikus pettuma," lausus tuuleparki pooldanud Hardi Rehkalt.

Poolt ja vastu

Ahto Lääts oli tuulepargi vastu ja ütles, et kolm kogukonna liiget, kes elavad Piirsalus ja Seljakülas, palusid teada anda, et kui volikogu hääletab selle tuulepargi poolt, panevad nemad oma kinnisvara müüki ja kolivad ära.

„Ma ei räägi kui tuuleenergeetika vastane," ütles Neeme Suur. „Ma ei arva, et Lääne-Nigula valda ei peaks tekkima tuuleparke juurde, aga iga kogukond ja iga omavalitsus on väärt head menetlust. See menetlus ei ole minu hinnangul olnud hea. Seega pole minu seisukoht muutunud, hääletan planeeringu vastu."

Lea Lai tegi Risti osavallakogu poolt volikogule ettepaneku eelnõu tagasi lükata. Tema sõnul pole eelnõu ettevalmistamisel arvestatud kogukonna arvamuse, kohalike elanike esitatud ettepanekute ega Risti osavallakogu seisukohtadega. „Kokkuvõttes on vastuseta liialt palju olulisi küsimusi, millele vastuste otsimist ei saa jätta eriplaneeringu teise etapi peale," nentis Lai.

Lai tegi ettepaneku viia läbi nimeline hääletamine. Volikogu kiitis eelnõu heaks 16 poolt- ja kuue vastuhäälega.

„Oleme tänaseks jõudnud heas koostöös Lääne-Nigula valla ja kohalike elanikega Risti tuulepargi eriplaneeringu esimese etapi vastuvõtmiseni, selleks on kulunud neli aastat," ütles Enefit Greeni tuuleenergia arendusjuht Oliver Zereen.

Zereen oli ka ise volikogus kohal, kuid sõna ta seal ei võtnud.

Kui kõik läheb plaanipäraselt, alustab Enefit Green Zereeni sõnul Risti tuulepargi ehitusega 2025. aasta teises pooles ja park peaks tuulest elektrienergiat tootma hakkama 2027. aasta teises pooles.

Varem on Lääne-Nigula vald eriplaneeringu üle Enefit Greeniga kohtus vaielnud, kuid seal jäädi kaotajaks ja energiaettevõte pole oma plaanist tuulepark rajada loobunud.

Sellel alal tuuleenergia tootmise vastu tunnevad huvi ka Sunly ja Utilitas.

JUHTKIRI

Külvivolinikud ja kumulatsioon

Viimase haldusreformi järgne aeg meenutab kohati nõukogude okupatsiooni algusaastaid. Toona suunati vast loodud kolhoosidesse töid korraldama külvivolinikud, kellel polnud tegelikest oludest vähimatki aimu. Praegu võib hiigelsuurtes, ebaloomulikult kokku klopsitud valdades täheldada mõningat külvivoliniklust.

Arusaamatused tekivad sellest, et otsustajad on asju ajama tulnud kuskil mujalt ja nad pole sealse kandi eluga kursis. Ning et nad pole kohalikud, pole neil ka vastutustunnet, mis väiksemates kogukondades on igaühel olemas.

Külvivolinike stiilis korraldatud Lääneranna haridusreform on tekitanud omamoodi kumulatiivefekti. Kumulatsioon on teatavasti kuhjumine või kuhjamine. Antud juhul tähendab see seda, et pinged, mis on valla koolide sulgemise tõttu kuhjunud, lahvatavad mistahes muus pingelises olukorras lagedale.

Laur ja Liisa Oberschneider ostsid 15 aastat tagasi Tuhu külas Kooli kinnistu ja uskusid, et said sellega ka samas asuvate talumajade omanikuks. Sama uskunud ka kinnistu müünud mees. Hiljem selgus, et majade omanikuks ostjad siiski ei saanud. Tõsiasi, et Tuhu küla on Lääneranna vallas, mõjub kumulatiivlaenguna.

Jutt, et vallal pole mingit kohustust naaberkinnistut kinkida, on õige. Aga see pole ka õiglane, kui üht tillukest, 2000 m² suurust krunti ümbritseb 15 korda suurem, 30 000 m² kinnistu, mis on aegade segadikus kaheks tükeldatud. Oleks ju loogiline, et sellest moodustuks Tuhu küla jaoks taas asjalik kinnistu. Praegu jääb üle vaid nõustuda külajuttudega, et vald maksab Tuhu külas toimuvaga Oberschneideritele kätte selle eest, et nad sõdivad Metsküla kooli sulgemise vastu.

Muuseas, kumulatiivlaenguid kasutatakse paksude terasplaatide, soomuse, betoonkonstruktsioonide jm läbistamiseks. Kumulatsioonioht Lääneranna on praegu ülisuur.

TEISED LEHED

Vürtspoodnike valitsus

LÕUNA-EESTI POSTIMEES. Peaminister Kaja Kallas võis kergendatult ohata. Vihula mõisa riigieelarve räbalat seisu arutama kogunenud ministrid said anda pinevaid teateid kärbetest, uutest maksudest ja maksutõusudest, mis vähemalt korraks tähelepanu tema abikaasa idavedudelt minema juhtis. Paraku ei olnud valitsusjuhil õhtul anda selget sõnumit, kuidas Eesti nii eelarve- kui ka majanduskriisist välja tuua, kirjutas reporter Arved Breidaks.

Fakt on, et Eesti majandus on kuuendat kvartalit järjest languses. Jeesus suutis küll kuuldavasti viie leiva ja kahe kalaga ära toita 5000 inimest, kuid vähemalt esialgu pole teada, et mõnel Eesti ministril sellised võimed oleksid avaldunud.

Riiki ei saa juhtida nagu vürtspoodi. Võlgades ja rahapuuduses veeringute kokku kraapimise asemel peaks valitsusel olema plaan, kuidas edasi minna. Hea küll, tõstame maksud ära, aga mis edasi? Kas järgmisel aastal on jälle vaja lisaraha ja makse tõsta? Majanduse elavdamise plaanist pole vähemalt esialgu midagi kuulda, kuigi terve suvi oli aega, et sellega nüüd välja tulla. Või on Stenbocki majas tõesti jäädud lootma ainult taevastele jõududele?

LAUSELAEN

„Kui me oleme selle otsuse vastu võtnud, siis selle otsuse kaitsmine kohtus on demokraatia üks osa."

Lääneranna vallavanem **Ingvar Saare**. Lääne Elu, 21. september 2023

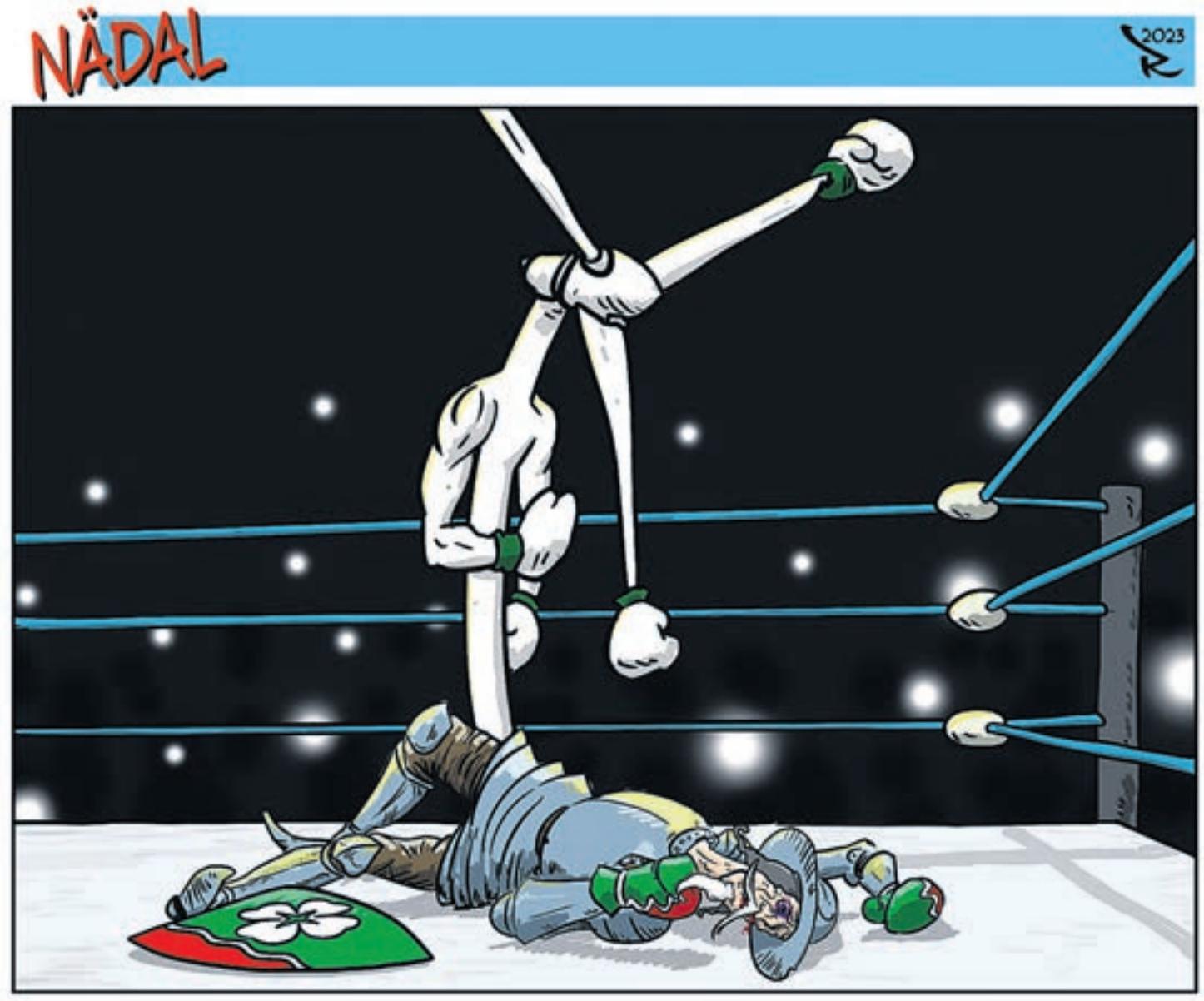

Ansipi ajal sellist jama poleks olnud

Ilmselt on kõigis lehetoimetustes viimased kümme aastat erinevate poliitiliste teemade kontekstis tehtud nalja, mis kõige lihtsamas vormis võiks kõlada nii: „Te hakkate veel Ansipit taga igatsema."

ANVAR SAMOST
kolumnist

Nüüd on ajalugu – nagu ikka juhtub – jõudnud kohta, kus pea kogu iroonia on naljast kadunud. Tõesti, ilmselt poleks mitte ainult ajakirjanikel, vaid ka Ansipi poliitilistel vastastel tema pikast peaministriperioodist midagi selle vastu, kui valitsuse juhiks oleks taas keegi, kes vastab küsimustele küll tüütavalt pikalt, aga reeglina sisuliselt, ja amatöörlust ei salli.

Kirjutan neid ridu neljapäeva õhtul, kaks päeva pärast seda, kui praegune peaminister ja Reformierakonna esimees Kaja Kallas teatas, et järgmise aasta riigieelarve on valitsuses kokku lepitud. Paraku ei tea mina ega ka keegi teine väljaspool valitsuse tuumikut ja kitsast rahandusministeeriumi ametnike ringi, kui suured on siis selle kokku lepitud riigieelarve tulud ja kulud, rääkimata detailidest. Kolmapäeva õhtul – istuge nüüd, kui te äkki seisate ja võtke lauaservast kinni – ei teadnud neid põhinäitajaid ka rahandusminister, samuti Reformierakonda esindav Mart Võrklaev, kui uskuda, mida ta ERRi ajakirjanikule ütles. Aga see on usutav.

Täiesti usutav kogu eelnenud 2024. aasta riigieelarve menetlemise kontekstis. Mäletatavasti ei lubanud ükski Reformierakonna kandidaat enne märtsis toimunud riigikogu valimisi makse tõsta, rääkimata tulumaksu, käibemaksu ja aktsiiside tõstmisest ühekorraga. Aga kohe pärast valimisi, koalitsioonilepingu kirjutamisel selgus, et maksude enneolematuks tõstmiseks läheb ning sellega on nii kiire, et riigikogus tuleb maksuseadused läbi suruda neid äsja ametisse astunud valitsuse usaldushääletustega sidudes.

Siis saabus jaanipäev ja koalitsioon sai puhkused välja võtta. Rahandusminister Võrklaev andis suveks igale valitsuse liikmele palve leida oma ministeeriumi tegevustes kokkuhoiukohti, mis siis augusti alguseks oleks pidanud laual olema ja kokku 50 miljonit eurot moodustama. Aga läks teisiti. Ministrid leidsid kamba peale, sõltuvalt info allikast, kas 23 või 26 miljonit eurot kokkuhoidu, sellestki osa üsna ebareaalsete valikutena nagu USAs Eesti konsulaatide sulgemine. Täpselt ei tea, sest ettepanekute koondtabel sai kohe punase salastamistempli peale.

Seejärel, taas kabinetivaikuses, otsustas rahandusminister likvideerida stabiliseerimisreservi. Tol hetkel tundus, et Reformierakond saavutas iseenda aastakümneid kestnud fiskaalpõhimõtetest loobumise tipu.

Täielikuks tragikomöödiaks pööras aga eelarveprotsess Vihula mõisas peetud väljasõiduistungist alates. Rahandusminister ja peaminister tulid väidetavalt kohale ilma ühegi konkreetse ettepanekuta ja kohalolnute sõnul – kui jätta kõrvale esimesel õhtul kuuldavasti toimunud hullude ideede voor – tegi suure osa rahandusministri tööst ära valitsusse mittekuuluv sotside riigikogu fraktsiooni juht Jevgeni Ossinovski. Kokkuleppele jõudmiseks, mis selgelt reede õhtuks plaanis oli, ei jõutud.

Mäletatavasti ei lubanud ükski Reformierakonna kandidaat enne märtsis toimunud riigikogu valimisi makse tõsta, rääkimata tulumaksu, käibemaksu ja aktsiiside tõstmisest ühekorraga.

Pärast Vihula fiaskot läks valitsusel eelarve eelnõuga juba väga kiireks. See on aasta tähtsaim seadus, mis peab saama riigikogule esitatud septembri lõpuks. Valitsusest hakkasid välja tilkuma teated eelarve baasseadusesse kirjutatud struktuursest tasakaalust loobumisest, kõikide kärbete edasilükkamisest ning koos riigieelarve eelnõuga koostatavasse nelja aasta eelarvestrateegiasse 2025.–2027. aastaks sadadesse miljonitesse eurodesse ulatuvate „tühjade tuluridade" panemisest, mida kogenud ajakirjanikud esialgu uskudagi ei tahtnud, kuid mis ometi varsti kinnitust leidsid. Vähemalt 400 miljonit eurot määramata ja teadmata tulusid ja 150 miljonit eurot määramata ja teadmata kulusid. Tuli ka teade „kokkuleppest" pankadega, kes lubasid valitsusele „vastu tulles" omanikutulu ennaktempos Rootsi viia. No tule, taevas, appi!

Olen näinud kümnete riigieelarvete koostamist. Mitte kunagi pole koalitsioonipartnerite esindajad tulnud ajakirjanike ette nii, et samal ajal poleks valitsus saatnud välja eelarve üldisi näitajaid tutvustavat teadet.

See on siiski väike mure. Kunagi varem pole ükski valitsus teinud eelarvet niimoodi käkerdades ja ilma igasuguse nähtava suurema eesmärgita.

Tagasi Ansipi juurde. Mäletate, kuidas teda pilgati loosungi eest, mis lubas viia Eesti Euroopa viie rikkaima riigi hulka? Oleks meil praegu sellised eesmärgid…

Hoonestatud Vana-Kooli kinnistut ümbritseb kolmest küljest Kooli kinnistu, mille omanik taotleb Lääneranna vallalt kahe kinnistu ühendamist. URMAS LAURI

TÜLI KRUNDI PÄRAST

Lääneranna vald pole nõus kahte kinnistut niisama lihtsalt liitma

Lääneranna vald pole nõus kinnisvaratehinguga alt läinud heausklikule omanikule naaberkrunti soodsalt võõrandama.

URMAS LAURI
urmas.lauri@le.ee

15 aastat tagasi ostsid õde-venda Liisa ja Laur Oberschneider praegu Lääneranna valda kuuluvas Tuhu külas 3,1 hektari suuruse Kooli kinnistu. Tehingu eest maksti Lembit Kunglale 300 000 krooni (u 19 200 eurot). Hiljem ilmnes, et hooned, mille omanikeks nad tehingut sõlmides saada lootsid, asuvad hoopis naaberkinnistul.

Ostjad olid veendunud, et Kungla müüs neile 2008. aasta juulis oma elukoha ehk 3,1 hektari suuruse maaüksuse, millel asus elamu koos kõrvalhoonetega. Hiljem tuli aga ilmsiks, et majad, mida Oberschneiderid enda omaks pidasid, Kooli kinnistu hulka ei kuulugi, elumaja ja abihooned asuvad hoopis 2010 m² suurusel Vana-Kooli kinnistul, mida piirab kolmest küljest Kooli kinnistu.

Praeguseks on kinnistu müünud Lembit Kungla surnud ja et tal pärijaid pole, ei ole praegusel Kooli kinnistu ainuomanikul Liisa Anlikeril (endine Oberschneider) temalt enam midagi nõuda.

Vald päris kinnistu

Vallaametikud said Oberschneideritelt teada, et Kooli ja Vana-Kooli kinnistutega on probleem. Lääneranna vallavalitsus algatas aprillis 2021 Vana-Kooli kinnistu peremehetu hõivamise menetluse.

„Mina viisin Vana-Koolil läbi maareformi nii, nagu seadus ette näeb," ütles Lääneranna valla maaspetsialist Mihkel Kalmaru teisipäeval Lääne Elule. „Ja maareformi läbiviimise käigus osutus omanikuks vald."

Kalmaru sõnul selgus 1936. aasta novembris välja antud pärijaks nimetamise lepingust, et Vana-Kooli katastriüksusel asuval talumajapidamisel on pärija. See dokument avastati Kooli talu nr 13 õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise toimikust, kus oli kirjas, et Vana-Kooli pärija on Miina Tui. Tui suri 1976. aastal. Pärimismenetluse käigus väljastati 20. jaanuaril 2023 pärimistunnistus, mille põhjal on Tui vara ainupärija seaduse järgi Lääneranna vald.

Vallal on kibekiirelt raha vaja ning vara, mida vald ei vaja, on pidevalt müügis. 8. juunil otsustaski vallavolikogu Vana-Kooli kinnistu oksjonil maha müüa. Alghinnaks otsustati panna 15 000 eurot. „Hindasid oleme kogemuse järgi pannud," ütles Lääneranna valla varahaldur Aare Lauren.

> **Vallal on kibekiirelt raha vaja, ning vara, mida vald ei vaja, on pidevalt müügis. 8. juunil otsustaski vallavolikogu Vana-Kooli kinnistu oksjonil maha müüa.**

Kooli kinnistu omanikule Liisa Anlikerile Vana-Kooli oksjonile panek kohe üldse ei meeldi – miks ta peab jälle hakkama ostma kaupa, mille eest on ükskord juba korraliku summa välja käinud.

Anliker vaidlustas vallavolikogu otsuse. Volikogu otsustas oma 14. septembri istungil ülekaaluka häälteenamusega vaide rahuldamata jätta. Ainus, millega Anlikerile vastu tuldi, oli see, et oksjonile paneku otsuse täitmine peatatakse vaidemenetluse ajaks.

Oberschneiderid on pettunud, et volikogu polnud Anlikerile nõus Vana-Kooli kinnistut otsustuskorras andma. Selline võimalus on Lääneranna vallavara valitsemise korras olemas – vara on füüsiliselt ja moraalselt vananenud, väärtus on tühine ja sellise ettepaneku saab teha vallavalitsus.

„Vana-Kooli kinnistut niisama üle anda ei saa. Volikogu otsustas, et seda ei tehta," lausus vallavanem Ingvar Saare. „Vallal puudub põhjendus, miks peaks selle kinnistu kõrvalasuva kinnistu omanikule andma. Kõrvalkinnistu omanik ju ei teinud ostmise ajal endale päris selgeks, mida tema ostetav kinnistu hõlmab."

„Kõrvaltvaataja võib öelda, et jah, Liisa oli ise rumal…" nentis Kooli kinnistu omaniku vend, Lääneranna volikogu liige Raul Oberschneider volikogu istungi järel. „Nüüd on tulemus see, et tegelikult pole mitte mingisugust mõistmist. Aga volikogu esimehele liideti küll Hanila valla ajal ühe euro eest piimameierei mõisa juurde – ei olnud probleemi!" Raul Oberschneideri sõnul oleks vald saanud Anlikerile vastu tulla. „Olin nõus, et lööge kokku menetluskulud, maksame ära ja saame asjaga rahulikult edasi minna. Seda ei olnud. Seda isegi ei pakutud. Menetluskulud võivad olla 1000 euro kanti, aga sellega ei oldud nõus," lausus Oberschneider.

Tülikad rentnikud

Kooli kinnistu heausklik ostja Anliker uskus tosin aastat, et Vana-Kooli hooned kuuluvad talle. Ta sõlmis 22. juulil 2020 Eike Üksväraval ja Andres Ilvikuga üürilepingu Vana-Kooli kinnistu kasutamiseks.

Vallavalitsus sai sellest, et Vana-Koolis elavad sees elanikud, teada sel kevadel. „Hoone kasutaja tuli valda ja ütles, et tal pole juba pikemat aega elektrit, elamistingimused on väljakannatamatud," lausus Saare. Selleks ajaks oli juba teada, et vald saab Vana-Kooli kinnistu endale.

Valla varahaldur Lauren ütles vaide arutelul 7. augustil, et Vana-Kooli hõivanutele on saadetud kiri, et nad peavad sealt välja kolima 15. septembriks. „15. september pidi tõesti see tähtaeg olema, aga praeguse vaidemenetlusega on see lükkunud," ütles Saare Lääne Elule.

Saare selgitas, et võõrandamise käigus on Üksväraval ja Ilvikul kui müüki pandaval kinnistul elavatel isikutel võimalik oksjonil osaleda ja see eelisostuõigusega omandada. „Kuna see võimalus on õhus, pole põhjust neid [sealt praegu] välja ajada," nentis Saare.

„Ingvar [Saare] ütles, et kas ma soovin, et inimesed läheksid siis lageda taeva alla. Aga Liisa osas pole mingit mõistmist ega empaatiat. Liisa tuleks Šveitsist kahe lapsega, aga temal ei ole ju kodu. See on niivõrd ebaõiglane!" lausus Raul Oberschneider.

Saare sõnul kasutavad Vana-Kooli hõivanud valla vara ebaseaduslikult ning Üksväraval ja Ilvikul tuleb Vana-Koolilt välja kolida, kui nad seda ise ära ei osta.

Praegu nuputab Raul Oberschneider, kuidas Vana-Kooli kinnistu võimalikult väikeste kuludega tema õe Liisa Anlikeri omandusse saaks.

„Oksjon põhja lasta, proovida hind võimalikult madalaks saada," arutles Oberschneider. „Aga osta 15 000 eest uuesti krunti, mis on täiesti reostatud, lagastatud… See on kohutav, mis seal tehtud on! Ei kipu küll sellist summat enam maksma."

Raul Oberschneider pole kunagi Vana-Kooli kinnistu omanike hulgas olnud, kinnistu ostsid tema õde ja vend ning praegu kuulub see õele. Vallaelanikel, kes kinnistute ümber puhkenud vaidlust pealt jälgivad, on toimuvast oma arvamus. „Külajutte olen kuulnud," lausus Raul Oberschneider. „Olen naiivne, heausklik inimene, ma ei tahaks seda uskuda… aga kõik, kes seda vaatavad, ütlevad, et see oli kättemaks mulle."

„Lugesin ka seda Facebookist," tõdes Saare. „Aga see on nii meelevaldne! Meil on Metskülaga muid pakilisemaid asju lahendada, kui hakata välja mõtlema, kuidas kellelegi ära tegema hakata. See ei mahu päevakavva."

LÜHIDALT

Posti tänavalt väljakaevatud maetakse Ridalasse

Järgmisel reedel, 29. septembril maetakse Ridala uuele kalmistule ümber Posti tänava haljasalalt välja kaevatud tsiviilisikute säilmed.

Mais kaevasid Posti tänaval haljasalalt kaubamaja juurest lisaks eri sõdades elu jätnud sõduritele välja 39 tsiviilisiku säilmed. 38 neist hukkasid sakslased 1941. aastal ja nad maeti sellesse kohta ümber pärast sõda. Peale nende oli sinna maetud üks 1946. aastal tapetud inimene.

Haapsalu linnavalitsuse arenguspetsialist Ülla Paras rääkis, et linnavalitsus on matusest isiklikult teatanud kõigile lähedastele, kes linnavalitsusele teada on.

Parase sõnul on teada 1946. aastal maetud inimese isik. „Lisaks on teada veel viie maetu nimed. Meile on tähtis nad kõik viisakalt maha matta," ütles Paras.

Ridala uuel kalmistul on kavas oikumeeniline matusetalitus ehk talitusel osalevad luteri usu ja õigeusu kirikuõpetaja.

Posti tänavale maetud sõdurid on juba leidnud puhkepaiga Haapsalu vanal kalmistul.

Andra Kirna

Vald lammutas saja-aastase rahvamaja maha

Lääne-Nigula vald lammutas maha peaaegu saja-aastase, viimastel aegadel tühjana seisnud ja laguneva rahvamaja Risti hooldekodu naabruses.

1930. aastate keskel külarahva annetuste toel pritsimajaks ehitatud rahvamajas on tegutsenud mitu panka ja kauplust ning saviring. Viimased kümme aastat on rahvamaja Risti osavallavanema Rein Kruusmaa (pildil) sõnul seisnud jõude. Maja on paar korda põlema läinud ja oli Kruusmaa sõnul nii kehvas seisus, et müüa või korda teha seda ei tasunud. Kaks nädalat tagasi lammutati hoone maha. „Hästi hoolas lammutaja oli," märkis Kruusmaa. „Jäätmed sorteeriti liigiti. Ei olnud nii, et kopp tuleb peale."

Suurem jagu lammutusjäätmeid läks taaskasutusse, mis on Risti rahvamaja saatnud selle ehitamisest peale. „Osa hoonest oli ehitatud juba tarvitatud palkidest," märkis Kruusmaa.

Krundi hoonestusõiguse paneb kohalik omavalitsus müüki, et sinna kerkiks äri-, kaubandus- või teenindushoone, millest oleks kasu kohalikele elanikele. Lammutamine läks maksma 18 000 eurot.

Kaie Ilves

Virtsu-Lihula-Haapsalu bussipileti hind jääb samaks

Pärnumaa ühistranspordikeskuse juhataja Andrus Kärpuk kinnitas Lääne Elule, et kui tasuta transport tulevast aastast peaks kaduma, siis ei mõjuta see bussipiletite hinda kahe maakonna vahet sõitvatel Virtsu-Lihula-Haapsalu liinidel.

„Eeldatavasti ei muutu seal mitte midagi. Kõik läheb samamoodi edasi," ütles Kärpuk. „Sellepärast ei ole vaja inimestel muretseda, niigi on rasked ajad."

Pärnumaal kehtiva ühtse piletisüsteemi järgi maksab Virtsu-Lihula-Haapsalu liinidel sõit kaks eurot, kui maksta sularahas, ja poolteist eurot, kui maksta sõidukaardiga. Hind ei sõltu sellest, kui kaugele inimene sõidab: üks peatusevahe maksab sama palju kui sõit Virtsust Haapsallu. Ka kuupileti hind jääb samaks. Pärnumaa elanikud saavad kuu aega sõita 15 euroga.

Kaie Ilves

Märt Põldve on viske sooritanud. Koos teistega saadab seda pilguga pikk pealik Kalju Kallasmaa (vasakul esiplaanil).

Heikki Jõgisalu sätib kurnid algasendisse.

Silver Kingissepp (keskel) jagab õpetussõnu.

3 X ANDRA KIRNA

● SOOMLASTE LEIUTIS

Viska *mölkky*'t ja tunne elust mõnu

Soomlaste viskemäng *mölkky* on mööda maailma tuntust kogudes otsaga Haapsallu jõudnud.

AIVO PALJASMAA
info@le.ee

„Mind võib käivitajaks nimetada," pobises See teatri juht Roman Sultangirejev talle omaselt mokaotsast, kui tundsin huvi tema *mölkky*-vaimustuse kohta. „Paarkümmend aastat tagasi tulid tuttavad Soome pillimängijad Haapsallu ja tahtsid vabal ajal *mölkky*'t mängida," meenutas Sultangirejev ehk Rommy, nagu teda kõik nimetavad. Ta pakkus siis soomlastele kasutamiseks See teatri esist platsi. Sommid sattunud kohe vaimustusse, et vägev mängupaik. Rommy jäänud siis kiikama, et mida nad mängivad.

Tosin nummerdatud (1–12) klotsi pandi püsti ja siis kukuti neid ühe nummerdamata kurikaga pilduma. Arvutati kogutud punkte ja ise oldi nii elevil. Rommy sai reeglid selgeks, aga veider tundus see sommide õhin kogu asja juures. „Proovisin ise ka mängida ja jäingi mängima. Siiani. Vägev värk," ütleb ta.

Teatris on *mölkky*-tuba

Rommy on varemalt kutsunud mind *mölkky*'t mängima, aga eks mullegi tundus see mingi veidrus olevat. Uurisin Vikipeediast järele ja üllatuseks avastasin, et *mölkky*'t peetakse üheks maailma kõige popimaks ajaviitemänguks. Soomest pärit viskemäng leiutati 1996. aastal ettevõttes Lahden Paikka. Mäng meenutavat sajandeid vana Karjala juurtega viskemängu *kyykkä*. Ei nõua palju füüsilist jõudu ja sobib kõigile olenemata vanusest ja seisundist. Kaubamärk on kaitstud, mänguvahendid on kõik toodetud Karjala kasest.

Rahvusvahelises *mölkky*-organisatsioonis on liikmeid 26 riigist. Maailmameistrivõistlusi hakati pidama 2001. aastal ja 2016. aastal peeti MM esmakordselt väljaspool Soomet.

Soomlased on teadagi nagu väledad rebased igat sorti MMisid korraldama. Näiteks saapaviskamises ja naisekandmises. Ka võiduajamisel Soome kelkudel jagatakse MMi medaleid. Tundub aga, et *mölkky* kipub tõesti eelkõige tänu lihtsusele maailma vallutama.

„Homme tuuakse koormatäis peent killustikku, sellega katame See teatri õue uuesti üle," ütles Rommy rahulolevalt tulevikku vaadates. Siis läksime teatri siseruumidesse, kus asub ka *mölkky*-tuba.

„Sügisel vihmaga ja talvel külmaga saab siin kaks rada maha panna," näitas Rommy mulle ruumi, mille põrand on samuti peene killustikuga kaetud. Lisaks seisid riiulitel mängukomplektid. Võistlustel kasutatakse peamiselt 15 cm pikkuseid klotse, aga on toodetud ka minivariante. Nendega võib vist koduköögiski mängu teha, kui toolid kõrvale tõsta.

Rommy suutis oma *mölkky*-vaimustusega nakatada ka mitmed haapsallased, kes käivadki sügistalvisel ajal kaks korda nädalas mängutoas trenni tegemas.

„Mina ise võistlusspordist nii huvitatud ei ole. Mulle meeldib *mölkky* abil rohkem mõnusalt aega veeta," seletas See teatri juht oma hoiakut mängu suhtes. „Tegin ka oma klubi. Aga harrastussportlased tegid teise klubi kõrvale ja väikese tasu eest käivad nüüd siin treenimas."

Rommy juhatuse järgi läksingi kaema harrastajaid, kes suvisel ajal treenivad Paralepa mänguplatsil. Sattus olema kaunis õhtupoolik ehk selle suve lahkumisetendus. Lüüriliseks muutudes avastasin veidi ehmataval kombel kunagise vaikse Haapsalu suve. Ei olnud tollal kõrvu kriipivat lärmi ega ninna tungivaid rasvaseid lõhnu, mida nüüd näiteks Ameerika autod ja igat masti toidutänavad üksteise võidu tekitavad. Huvitaval kombel on see lärm ja lõhnabukett äravahetamiseni sarnane mõne teise suvise Eestimaa linnakese omaga.

● Tosin nummerdatud (1–12) klotsi pandi püsti ja siis kukuti neid ühe nummerdamata kurikaga pilduma.

Jaama ojast jalgrattaga üle sõites kõditas haistmismeeli mändide lõhn, mis segunes kergelt meremuda hõnguga. Teele jäi ka keegi põlvpükstes turist, kes rootsi keeles oma õrnema poolega midagi arutas. Ilmselt olid nad äraminekuga meie linnast oma kaaslastest maha jäänud. Tundusid teised heitunud moega olevat.

Oja ääres istusid liikumatult õngemehed, kaks seisid küll püsti. Mööda kõnnirada ajas jooksusammul tervist taga liibuvates dressides näitsik, kes aeg-ajalt läks küll kõnnile üle. Vastu tuli suurekasvuline koer, keda saatsid mees ja naine. Fra Mare hoonest supelranna poole olid paar uudistajat seisma jäänud ja püüdsid ilmselt aru saada, mida platsil tegutsev meestesalk nii usinasti toimetab – pilluvad keskendunud pilgul mingit puupulka.

Tegu oligi SK Haapsalu *mölkky*-klubi treeninguga. Sedapuhku oli kohale tulnud kaheksa pulgaloopijat.

„Noh, korras!" hõiskas ruudulises sonis ja mustade prillidega võidumees pärast õnnestunud viset. „Tubli, Väino!" kiitis keegi kõrvalt.

Tuleb välja, et võiduks peab võistkond kokku saama 50 punkti. Seda aga täpselt, sest kui summa läheb üle 50 punkti, oled lõhki ja võistkond kukub tagasi 25 punkti peale. Mängu algul on kurnid kärjena koos, rammusamad numbrid väiksemate numbritega ümbritsetud.

Kõige pikemat kasvu Kalju Kallasmaa on klubi juht. Selleks päevaks oli kokku tulnud kaks neljaliikmelist koosseisu. Kallasmaaga ühes pundis oli veel Heikki Jõgisalu, Meelis Tomson ja Renee Pajuste. Teises nelikus lõid kaasa Silver Kingissepp, Rando Pajuste, Väino Nurms ja Märt Põldve.

„Tegelikult on meie taseme kohta häid sõnu öeldud," vastas Kallasmaa küsimusele, et kui kõvad mängijad nad ka on. „Oleme ainult poolteist aastat koos käinud ja soomlased ja jaapanlased lausa imestasid, et me selle ajaga oleme juba nendele konkurentideks tõusnud."

Tuleb välja, et augusti algul käidi Soomes Hyvinkääl MMil ja saavutati neljas koht. Kaks esimest kohta olid soomlaste päralt, aga pronksmedali võitis Tallinna koondis.

„Meie võitsime neljanda koha!" hüüdis keegi, aga selle üle puhkes vaidlus. Selgus, et alagrupis saadi neljas koht, aga lõppkokkuvõttes pääseti 64 tugevama hulka. Asi seegi, sest kokku osales MMil 176 võistkonda. Lisaks Kallasmaale, Jõgisalule ja Tomsonile kuulus meeskonda Tiit Treimann.

Esimesed medalid on käes

„Las lödipüksid harjutavad!" hüüdis keegi vastasmängijate suunas, sest uus treeningmatš oli käima läinud. Paistis, et lödipükstel läks hästi, sest õige pea nenditi kõrvalt pisut üleolevalt, et anname neile pealegi ühe võidu.

Kingissepp on oma meeskonnas nagu mängiv treener. Andis pidevalt nõu ja sarjas ka mõnda meest, kui see hooletu viske tegi. Tegelikult on ta tunnustatud petangimängija, koguni viiekordne Eesti meister selles Prantsusmaalt pärit metallkerade viskemängus.

„Tahan kiita ka oma abikaasat. Mare on neljakordne Eesti meister," ei varjanud Kingissepp oma rahulolu. „Kui aga liita siia juurde veel poja Egerti ja tütrepoja Kevin-Steni petangisaavutused, siis oleme nelja peale võitnud 52 Eesti meistrivõistluste medalit."

Mölkky't hakkas pereisa mängima alles eelmisel aastal ja on olnud siingi edukas. Septembri algul võitis ta Tallinnas üksikmängus Eesti meistrivõistluste hõbemedali. „Paarismängus võitsid hõbemedali Tiit Palk ja Väino Nurms," ei unustanud Kingissepp ka oma kaaslaste saavutusi mainimast.

Koos Palgi ja Ruudi Väärtnõuga käidi hiljuti ka Poolas *mölkky* EMil. „Finaali üheksa tugevama hulka ei pääsenud, aga B-grupis saime kolmanda koha ehk kokkuvõttes seega 12ndad," märkis Kingissepp. EMil osales kokku 68 kolmeliikmelist võistkonda.

Eestis mängitakse *mölkky*'t agaralt Tallinnas ja mujalgi Harjumaal, aga ka Saaremaal ja Hiiumaal. Samuti Ida-Virumaal. Haapsalu on alles otsimas oma kohta nende seas, aga meeste õhinal olekust võis välja lugeda, et auahnusest neil puudu ei tule.

Lahkudes õhutati mindki *mölkky*'t viskama. Viskekurn kannabki tegelikult *mölkky* nime. Aga võta näpust – ma ei saanud neljal katsel kolme ja poole meetri kauguselt ühelegi puust numbrijukule pihta. Lausa pahaseks tegi, aga samas tundsin, et tahaksin kunagi veel proovida. Ilmselt on selles kõiges tõesti mingi imevägi sees. Mehed kutsusidki kampa. Eks paistab.

Koduteel Jaama ojast üle sõites nägin, et mitte ükski õngemees polnud oma kohalt liikunud. Ühed sõltlased kõik, olgu need kala- või *mölkky*-mehed. Päike hakkas aga Fra Mare taha metsa varju vajuma.

KOOLIAIAD TULEVAD TAGASI

Taebla koolipere rajas köögiviljaaia

Tänavu esimest korda saaki andnud kooliaed saab tulevaks kevadeks 13 000 euro eest tilkkastmissüsteemi, mille lapsed ise kokku panevad.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

„Lapsed on väga õnnelikud," ütles Taebla kooli huvijuht Kersti Lõhmus. „Külvavad tihedasti, aga see ongi tore." Tänavu kevadel rajatud Taebla kooli köögiviljaaias kasvanud esimesest ja seni ainukesest kõrvitsast tehtud hoidis pistetakse nahka kooli ühisel jõululõunasöögil.

Taebla kooli kokk põikab aga juba praegu tööle tulles aiast läbi peaaegu igal hommikul. „Lastele meeldib, kui on omakasvatatud," märkis Lõhmus.

Kooliaias jätkub tegevust kevaditi ja sügiseti: lapsed käivad klasside kaupa külvamas, istutamas ja koristamas. „Võibolla õnnestub ahistada neid ka suviti kohale tulema," ütles Lõhmus naljaga pooleks. Ajad, kui lapsed kooliaias suviti töötasid, elavad seni vaid mälestustes, aga võimalik, et tulevad tagasi.

„Eks ma esialgu kahelnud ka, kui idee kooliaeda rajada jutuks tuli," sõnas Lõhmus, „aga enam mitte."

Lapsed käivad Taebla koolist kilomeetri kaugusel asuvas köögiviljaaias tunnis ja põikavad ka niisama läbi. „Jooksuga koolist tulevad," ütles Lõhmus. „Laste elu teeb see ikkagi tükk maad huvitavamaks."

Taebla kooli direktor Jaanus Mägi ja õppejuht Kersti Lõhmus kooliaias kasvava kõrvitsaga. 3 X EDUARD LAUR

Suurem osa salves

Lõhmuse sõnul on suurem osa saagist küll juba salves, aga vilju pakkus aed ka neljapäeval: kevadel mullaga täidetud kasvuhoones punasid tomatid hernesuurustest suure pikliku ploomi mõõtu viljadeni välja, lokkas petersell, till ja basiilik. Kastpeenardes turritas tihedasti külvatud murulauk ja kastpeenra kõrval laiade lehtede vahel lösutas hiiglasuur kuldkollane kõrvits. Ühes kastpeenras kasvasid läbisegi sügislilled: saialilled, kressid ja astrid. „Oli ka hernest, kurki, peeti ja hilist porgandit," ütles Lõhmus.

Juba kevadel tõid lapsed vast rajatud aiast koolisööklasse salatit ja tilli. Tomatid-kurgid tegid õpetajad suvel ise sisse ja hoidised lähevad koolisööklasse. Kartulit ise kasvatada esialgu plaanis ei ole, aga kastpeenraid juurde teha küll. „Teeme tasapisi järk-järgult ja vaatame, mis välja tuleb," ütles Lõhmus.

Lapsed käivad kooliaias hea meelega.

Taebla kooli lapsed koristavad esimest saaki.

800 m² maad paari tikri- ja sõstrapõõsaga sai kool kasutada Lääne-Nigula vallalt, ümberringi laiuvad kohalike elanike aialapid. Kasvuhoone pandi püsti ja kevadel istutati sinna tomatid-kurgid, taimed kasvatasid lapsed pottides ette koolis. „Võib öelda küll, et kõik lapsed on kooliaias käinud," ütles Lõhmus. Tähtsam osa aga on vanematel klassidel. Just nemad panevad tuleval kevadel tilkkastmissüsteemi kokku ja võtavad sügisel maha, et pääseda tüütust veetassimisest ja kastmisest, mille suvel võtsid küll üle õpetajad. „Suvel on ju lapsed igal pool laiali, tunde ei ole," märkis Lõhmus.

Külvasid ja kastsid

Istutasid, külvasid ja kastsid aga lapsed. „Vedasid kraavist kanistritega vett," ütles Taebla kooli direktor Jaanus Mägi. 13 000 euro projektiraha eest ehitatakse füüsikaõpetajast direktori käe all tilkkastmissüsteem, mis toob kasvuhoonesse vee paari-kolmesaja meetri kauguselt Taebla jõest. Elektrit hakkab pump saama päikesepaneelidest. „Selleks ajaks, kui taimed on kevadel maha pandud, peab see käima minema," ütles Mägi. „Eks näis, kas läheb." Kasvuhoonesse paigaldatud süsteemi saab anduriga reguleerida nii, et teatud ajavahemike järel piserdab see vett. „Põnev!" märkis Mägi.

Kokku panevad kastmissüsteemi kevadel 9. klassi lapsed, sügisel võtavad maha 8. klassi lapsed. Peale kastmissüsteemi saab Taebla kool projekti osana kümme komplekti päikesepaneele. „See on siis õppevahend. Saame füüsikatunnis uurida, kuidas päikeseenergia saab elektrienergiaks," ütles Mägi.

Kooliaeda on järgmiseks kavas rajada kompostikast, esiteks on seda vaja ja teiseks on see õpetlik. „Et lapsed seda ka näeks, kuidas kompostimine käib," ütles Lõhmus. „Kevadel läheb töö hooga lahti."

Kooliaia rajas ka Nõva kool

Mullu kevadel rajasid kooliaia Nõva lastevanemad ja õpetajad.

Talgu korras võeti kunagise kooliaia koha pealt maha võsa, klopsiti kokku ja paigaldati viis puukasti, mis täideti mullaga. Lapsed külvasid vastsesse kooliaeda esimesed porgandi-, kurgi- ja linaseemned 2022. aasta kevadel. Nõva osavallavanem Aivi Heinleht ütles, et tänavu tuleb korralik kõrvitsasaak. **Kaie Ilves**

Risti poest avastati „kaks ühes" ajakapsel

Risti poe rekonstrueerimisel tuli seinast välja omapärane nn kaks ühes ajakapsel, sest sõjaaegsesse mürsukesta oli paigutatud nii 1929. aasta ajakapsli dokumente kui ka sinna 1953. aastal lisatud materjali.

Mullu hakkas Haapsalu tarbijate ühistu laiendama Risti poodi ja selleks tuli muuta ka kandeseinte asukohti. Ajakapsel tuli välja, kui asuti lõhkuma 85 cm paksust seina.

Ajakapsli sisust tehti ärakirjad, selle sisu digiteeris ka Läänemaa muuseum. Kapslis on ligemale 100 aasta vanuseid ajalehti ja ajaloolisi kirju mälestuseks praegustele ja tulevastele põlvedele. Praegu on ajakapsli sisu Risti poe külastajaile uudistamiseks seinale kinnitatud valgustatud vitriini välja pandud.

1929. aasta ajakapslis olid toonased ajalehed ja kirjad tulevastele põlvedele. URMAS LAURI

Ajakapslis on üksipulgi kirjas ka praeguse poemaja ajalugu. Kunagi ehitati see hobupostijaama talliks. Hiljem tegutses majas Risti Ühispank. 1929. aastal ostis Risti ehitusühing pangalt maja ära, tehingu kokkuleppe tekst pandi ka ajakapslisse. Lepiti kokku, et pank jääb maja teisele korrusele rentnikuks, esimene korrus ehitatakse kaupluseruumideks.

Kui ehitus pihta hakkas, müüritigi 1929. aasta augusti lõpus ajakapsel seina. Et see just sel ajal toimus, annab tunnistust tõsiasi, et kapslis on 24. augusti Lääne Elu, samal päeval ilmunud Ühistegelised Uudised ja Eesti Tööerakonna ajaleht Waba Maa. Lisaks Risti majandusühisuse 1927. aasta aruanne, samuti Piirsalu Ühispanga ja Risti Ühispanga aruanded.

Ajakapslis on ka 20. oktoobril 1953 kirja pandud tekst: „Käesoleval hetkel toimub nimetatud hoone kapitaalremont. Remondi käigus avastati müüri lõhkumisel plekktoru eelmise ehitustöö ajast paigutatud dokumentide ja ajalehtedega, mis oli paigutatud hoone idakülgsesse seina 1929. aastal."

„Huvitav oli see, et härrasmees, kes 1929. aastal ajakapsli paigaldas, oli see, kes selle ka 1953. aastal üles leidis," ütles tarbijate ühistu juht Raimond Lunev.

See härrasmees oli Priidik Koring. 1953. aastal ajakapslisse lisatud paberites on kirjas, et remonttöid teostab Risti tarbijate kooperatiivi asutaja ja esimene juhatuse esimees Priidik Koring. Ta võttis osa ka ehitustöödest 1929. aastal.

Kui praegu pannakse ajakapslitesse ka käibelolevaid rahatähti, siis Risti poe ajakapslis raha polnud. Kui raha 1929. aastal kapslisse pandigi, siis 1953. aastal paigaldatud kapslisse see raha ei jõudnud.

„Aga sinna pandi juurde igasuguseid tolle aja, 1953. aasta asju – oli lisatud pildikesi, näiteks „Lenin Poolas" ja selliseid asju," loetles Lunev. „Arvata võib, et see oli tolle aja makett, et sellised asjad pidid kõik seal olema."

Kevadel 1953 suri Nõukogude Liidu juht Jossif Stalin, sügiseks polnud stalinistlik räigus veel kuhugi kadunud. See oli aeg, mil purustati kõik, mis veel oli säilinud ennesõjaaegsest Eesti riigist. Seetõttu ongi üllatav, et 1929. aasta mälestust lihtsalt ei hävitatud, vaid seina müüriti mõlemad ajakapslid.

URMAS LAURI

Lapsepõlve radadel

8. osa

AINO RAKKASELG
pensionär

Killukesi lapsepõlvest Kasari külas 1937–1956

Kui hein oli kuiv, hakkasime Väinoga loorehaga riisuma ja isa tegi saade. Ema käis hommikuti meile piima ja süüa toomas. Kui hein oli saadudes, hakkasime kuhja tegema. Isa ehitas kuhjaaluse, pani kuhjavarda püsti ja hangus esimese ringi heina peale. Väino vedas saade kuhja juurde ja mina ronisin kuhja otsa, olin vastuvõtja-kinnitallaja. Isa hangus heina üles, ikka järjekorras, ringringilt. Kuhi aina kerkis, ringid muutusid väiksemaks ja hein hakkas lõppema. Hoidsin kuhjavardast kinni ja tallasin ringi käies, sest kuhjatipp pidi olema korralik, et vihm sisse ei sajaks. Lõpuks jäi isa rahule, ütles, et istu nüüd maha ja libista end alla, ma püüan su kinni. Nii oligi. Siis riisus isa ümbruse puhtaks, surus viimased heinad kuhjaaluse vahele ja meie töö oli valmis. Korjasime oma kolu kokku ja viisime paadiga üle jõe, ootasime veidi ja ema tuli. Nüüd tiriti jälle hobused ja masinad üle jõe ja paadid viisime Tõnnele. Tõnne eit ütles, et mis sul, Jaan, viga, lastekari abiks. Mitu päeva me seal olime, vist neli-viis.

Paali talul oli mitmeid kõrvalhooneid, vist isapoolse suure pere tõttu. Oli kaks aita (ühes vilja-, riide- ja tööpingiruum), suvine loomalaut, kelder ja teises aidas liha- ja kalatünnid. All koplis oli ruum, kus hoiti igasugu masinaid nagu hobulooreha, niidumasin, äkked, adrad, viljatuulamise masin, linavarte purustamise masin ja köiekeerutamise seadmed.

Kord keerutas isa uut köit, üks ots oli aida küljes, teises otsas ta tegutses. Köis kõlkus pikalt üle õue. Ema ja Madise Liisa ajasid aida ees juttu. Mina tolgendasin nende lähedal ringi. Äkki mu jalad kerkisid maast lahti, pistsin kisama, ema karjus, et Jaan, tüdruk jäi juukseid pidi köie vahele. Isa jooksis kohale, vaatas ja ütles, et tema köit lahti ei haruta, lõika tüdruk kääridega köie küljest lahti. Kuidas mina pärast välja nägin, sellest ei hoolitud, juuksed kasvasid ju uuesti.

Õnnelik õnnetus

Madise Liisa naeris nii, et pidi aidaseinast kinni hoidma, kui ema mu juukseid köie küljest nüsis. Isa läks tagasi tööle ja torises, et igale poole see sitikas ka jõuab. Möödaminnes võttis alla pika redeli, mis seisis katuse najal ja ulatus peaaegu maja harjani, et ega seda tüdrukut tea.

Koolis käisime juba Väinoga, aga mul on meeles lugu, mis juhtus, kui ta oli esimeses klassis. Talle õmmeldi pruun ülikond, lühikesed püksid ja pluuse. Kord tulen tunnist vahetundi ja näen, et venna märg pluus on radiaatoril kuivamas. Hakkasin asja uurima ja mind juhatati internaadi kööki, kus Väino istus, endal nägu nalja täis. Koolimaja kõrval oli lai ja sügav kraav, millest käis üle puupurre. See oli savist libe ja Väino kukkus ülepeakaela sisse. Õnneks oli kohe kohal vana Sipp, kes tõmbas ta kraed pidi välja ja tassis kööki sooja.

Vana Sipp oli majahoidja, tema naine oli kokk. Sellepärast vana Sipp, et oli ka kaks noort Sippi, nende pojad, Jaan käis samas koolis.

Meie koolimaja oli ehitatud 1937. aastal. Iga küla oli tahtnud kooli oma maa peale. Lõpuks ehitati külade vahele Kasari jõe ja silla kõrvale. Oli selle aja kohta täitsa moodne ja keskküttega. Puud pidid muretsema ümberkaudsed külad, need olid siis Kasari, Kirbla, Keskküla, Kurgema, Laiküla, Seira, veel paar kaugemat, kust lapsed elasid internaadis. Ühel talvel said puud otsa, vist ei jõutud õigel ajal kokkuleppele. Kui hommikul kooli läksime, seisis uksel üks internaadilaps ja ütles, et ärge riideid seljast võtke, maja on külm. Räägiti, et vana Sipp saagis lipuvarda juppideks, pani ahju, et torud ära ei külmuks. Nii me istusime mantlitega, kuni äkki keegi koridoris karjus, et puud tulevad. Tormasime kõik akende juurde ja sealt nad tulid, regi ree järel, järelikult Käntu rabast, meie heinamaa tagant. Koolimaja juurest oli sinna oma kuus-seitse kilomeetrit.

Jääminekud

Mõnikord oli nii külm, et isa viis mind reega kooli, mässis pikakarvalise kasuka sisse, mis jäi sõjaajast meile. Öeldi, et koeranahkne, igavesti raske, aga soe. Kord kevadel, kui jõgi oli üle kallaste ja vesi kõrge, viis ta meid hobuvankriga. Seisime vankris püsti, sest istudes oleks tagumik märjaks saanud. Siis räägiti, et jää ummistas allpool jõe ära ja tuleb lõhkeainega puruks lasta. Aga jääminekud olid toredad. Kogu kool käis vaatamas. Vana Sipp tegi ka ilmavaatlusi ja tema teatas, millal jää liikuma hakkas. Siis karjus koridoris keegi, küll see Köösel Uno oli, et jää läheb. Panime end riidesse, võtsime kahekaupa rivisse ja läksime Kasari silla peale seda loodusemöllu vaatama. Võimas, kuidas suured jäälahmakad vastu silla jalgu purunesid, üles paiskusid ja allavoolu tormasid. Muide, see Köösel oli üks paras tegelane, iga asja peale mihkel. Kui mingi ulakus oli tehtud, siis hüüdis lauluõpetaja kantselei ukse pealt, et Köösel siia ja nummerda oma kondid enne ära. See tähendas, et tuleb suurem pragamine.

Ega kõik talved ka alati lumised polnud, mäletan ühte, mis oli lausa lumeta ja porine. Võisin olla teises klassis, kui koolimajas peeti jõulupidu, mina laulsin oma klassi lastega, Külakaarli Heini oli eestlaulja. Heini laulis, kus sa käisid, kus sa käisid, sokukene, meie laulsime kooris, veskil käisin, veskil käisin, härrakene. Koolil polnud küünlaid kuusele panna, õpetaja Ollino käis isa käest vaha küsimas, et küünlaid valada.

Tiiu Randmann-Mihkla pani õpetajaameti maha ja keskendub nüüd uutele projektidele. ANDRA KIRNA

● ÕPETAJAST LOOJAKS

Kunstiõpetaja andis oma töö üle

Teisipäeval tõmbas kunstiõpetaja Tiiu Randmann-Mihkla oma õpetajategevusele Haapsalu kultuurikeskuses joone alla – noorte huvikeskuse kunstiring ja -stuudio jätkavad uute juhendajatega.

ANDRA KIRNA
andra@le.ee

Haapsalu kultuurikeskuse direktor Gülnar Murumägi meenutas, et kunstiringiga sama katuse all on töötatud palju aastaid. „Minu meelest tuli noortekeskus siia maja linnapea Kallasvee ajal. Siis oli vist kavatsus siia tuua kogu lastekeskus," rääkis ta.

Randmann-Mihkla meenutas, et esimesel aastal toimetaski kunstistuudio kõrval beebikool. „Siis sai selgeks, et päris niimoodi ei mahu. Jäid raamatukogu ja kunstiklass," ütles Murumägi.

Kunstiring tegutses mõne aja Randmann-Mihkla juhendamisel ka mujal. „2005. aastal neid ruume remonditi," ütles Murumägi.

„Mulle tehtigi siis ettepanek, et ma ehk ei tule peale suurt remonti siia tagasi, vaid jään sinna „vangimajja" edasi. Ei tahtnud sugugi, sest siin on täiesti ideaalne keskkond pidada kunstiringi. Esiteks suurepärane, soe, valgusküllane ruum, kus on kaks madalat kraanikaussi. Ja mis eriti tähtis – koridoris on võimalus laste töid kohe välja panna," rääkis Randmann-Mihkla.

See võimalus – traatvõrk koridori seinal, kuhu on lihtne töid riputada – on kunstiõpetaja enda pandud. „Laste töödel on publik: meie ise, näitlejad, kelle garderoobid lähedal on, lapsevanemad ja lauluring. Aga see pole päris avalik ruum," selgitas Murumägi.

Kõige enam hindas Randmann-Mihkla aga seda, et samas majas asub Haapsalu linnagalerii. „Kui tore on võtta lastegrupp, minna galeriisse kohale ja arutada, mida näeme," ütles ta. Kaasaegse kunsti tutvustamine lastele on olnud Randmann-Mihkla jaoks väga oluline. Ja mitte ainult tutvustamine – tema käe all on noored kunstnikud jõudnud Haapsalut nii rõõmustada kui ka šokeerida.

Murumägi tõdes, et linnagalerii on professionaalne kunstigalerii. „Muidugi on näitused ka fuajees, aga seal ei ole valik kunsti-, vaid kogukonnapõhine," nentis ta.

● Randmann-Mihkla on teinud ära ka juba tuleva aasta sügise plaanid. „Kohtume järgmise aasta novembris siin linnagaleriis," lubas ta.

Kunstiõpetaja Randmann-Mihkla ja kultuurikeskuse koostööst rääkides kasutas Murumägi sõna „sünergia". „Selle tekkimiseks peab olema juhendaja, kes seda maja tajub ja kasutada oskab. Mul on hea meel teada, et linnagalerii on oluline, aga siin mängib kõik kaasa – kontserdid ja etendused samuti. Tähtis on, et see noor inimene jõuaks siia majja kuulama ja vaatama," rääkis Murumägi.

Randmann-Mihkla ütles oma tulevikuplaanidest rääkides, et soovib kogeda ka lihtsalt kunstniku-looja rolli. „Septembris läheb lasteraamat trükki, seda olen teinud küll töö kõrvalt. Novembris on Tallinnas Nõmmel galeriis Artrovert näitus," rääkis Randmann-Mihkla. Tema sõnul on tegemist päris uue, Eesti tippkunsti müüva galeriiga. „Seal on ka noori kunstnikke, kes alustavad alles oma teekonda," rääkis ta.

Randmann-Mihkla on teinud ära ka juba tuleva aasta sügise plaanid. „Kohtume järgmise aasta novembris siin linnagaleriis," lubas ta.

Nüüd hakkab noortekeskuse kunstistuudiot juhendama Liisi Karydi. Kunstiringid võtavad oma hoole alla ema ja poeg Metsalud. Mattias Metsalu hakkab juhendama veidi vanemaid lapsi ning mudilased hakkavad kunsti avastama Eve Metsalu käe all.

Virgutusvõimlemist hakkab saatma Antti Kammiste

Vikerraadio argipäevahommikust virgutusvõimlemist saadab oktoobrist klaveril haapsallane Antti Kammiste, kes võtab saate üle Viive Ernesaksa, Gennadi Podelski ja Filip Jooni järel.

Kui Vikerraadio vastutav toimetaja Meelis Süld Kammistele ettepaneku tegi, lõi see esialgu muusiku tema oma sõnul pahviks. „Ausalt öelda lõi korra verest välja, kuigi olin ju selle peale ise varem mõelnud," ütles Kammiste. Kammiste on Viive Ernesaksaga kohtunud ja kui legendaarne klaverisaatja jaanuaris suri, siis turgatas Kammistele pähe, et just tema võiks Vikerraadios teatepulga üle võtta. „Viivega kohtumised olid esimesest hetkest sellised, nagu oleksime vanad sõbrad," ütles Kammiste.

Seni on eetris kõlanud Ernesaksa saadetud „Virgutusvõimlemise" lindistused, oktoobris lähevad eetrisse Kammiste omad. „Kuigi tore oleks mõelda, et igal hommikul stardin Tallinna poole – aga päris nii see ei ole," ütles Kammiste. „Korra kuus mängin sisse 20 saadet, see on paari tunni töö, kuigi see tegelikult tööna ei tundu."

Kammiste sõnul on „Virgutusvõimlemine" vaimukas meelelahutus: kuulata saatejuht Martin Kõrva humoorikat monoloogi ja meeleolukat muusikat. „Võib ju võimelda, aga võib ka niisama kuulata," märkis Kammiste. Kõrvaga klappis väga hästi Ernesaks ja klapib ka uus klaverisaatja. „Esimest korda oli närv sees, aga Martin võtab pinge kohe maha," märkis Kammiste.

Lindistusteks ütles Kammiste end hoolega valmistuvat. „Eks ma mängin neid lugusid, mis mul pagasis on, aga valmistun hoolega – ei hakka kohapeal mõtlema, mida mängida. List on ees," ütles Kammiste.

Raadiost kõlava hommikuvõimlemise traditsioon sai Eestis alguse juba 1930. aastatel. Aastatel 1946–1988 saatsid „Virgutusvõimlemist" klaveril Filip Joon, Dagmar Normet, Gennadi Podelski ja Viive Ernesaks, saatejuht oli Leelo Röömel. Repertuaari kuulusid toona palad pioneeride marsist ja Viini valsist kuni populaarsete lorilauludeni. 2008. aastast saatis „Virgutusvõimlemist" Ernesaks, saatejuht oli Martin Kõrv.

„Virgutusvõimlemine" kõlab Vikerraadio eetris argipäeviti viis minutit pärast kella 11.

KAIE ILVES

LAULU LUGU

Kuidas sündis laul „Haapsalu valss”

On Haapsalus lõikuskuul ilus, kui puudel on esimest kulda – nii algab 1973. aastal kirjutatud laul, mis kannab pealkirja „Haapsalu valss”.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

„Haapsalu valsi” sõnade autor Arved-Guido Palm oli Haapsalu kalakombinaadi raamatupidaja, kes armastas ka luuletada. ERAKOGU

Haapsalust, erinevalt Pärnust, Tallinnast või Tartust, pole just üleliia palju laule loodud. „Haapsalu valss”, mida, tõsi küll, praegusel ajal enam kuigi sageli ei kuule, on Haapsalule pühendatud lauludest ilmselt siiski üks tuntumaid. Viisi on loonud Valter Ojakäär, sõnad kirjutanud vähetuntud Arved-Guido Palm, kes oma igapäevast leiba teenis Haapsalu kalakombinaadi raamatupidajana.

1986. aastal manala teele läinud Palmil oli kuivavõitu raamatupidajatöö kõrval palju loomingulisem hobi – nimelt armastas ta luuletada. Arved Palmi tütar, praegu Järvamaal elav ja üle 40 aasta Paide raamatukogus töötanud Eha-Helju Palm meenutas, et isa tegi sünnipäeva- ja muude tähtpäevade salme sugulastele, sõpradele, tuttavatele ja tuttavate tuttavatele ning lugulaule ekskursioonidest.

Arved Palmi sulest valmis teisigi värsse ja mõned tekstid saatis ta ka Valter Ojakäärule. Ühest neist saigi laul, „Haapsalu valss”, mis 1975. aastal ilmus toonases populaarses lauluvihikus „Laulge kaasa” ja mille laulis stuudios sisse Kalju Terasmaa Emil Laansoo orkestri saatel.

Arved Palm oli Ojakääruga tutvunud 1971. aastal telesaate „Laulame neid laule jälle” lindistusel. Palm oli andnud saate ettevalmistamisel kasutamiseks vanu laulikuid ja tänutäheks selle eest kutsuti ta salvestusele. Kuidas „Haapsalu valss” viisi sai, linti lauldi ja lõpuks „Laulge kaasa” kaante vahele jõudis, sellest jutustab Eha Palm isa ja Ojakääru vahelise kirjavahetuse põhjal.

1972. veebruaris kirjutas Ojakäär Palmile, et ta pole jõudnud veel saadud tekstide kallale asuda, kuid loodab, et see aeg tuleb. Möödus veidi üle aasta ja helilooja teatas 1973. aasta mai algul, et üks tekst on lauluks saanud, ning palus sõnades teha mõningaid parandusi, sest „muusika kiskus kohati oma kanti”.

Mai lõpul kirjutatud kirjas pidi Ojakäär nentima, et laulja (üks noorem, filharmoonia estraadistuudio lõpetaja) on haiglas ja seetõttu pole linti saanud teha. Laulu enda kohta arvas Ojakäär: „„Haapsalu valss” tundub endale ühest kandist ehk veidi vanamoeline, aga et ise ka just biitgeneratsiooni ei kuulu, siis võib sellega ehk rahule jäädagi. Lõpliku sõna ütleb ikka kuulaja.”

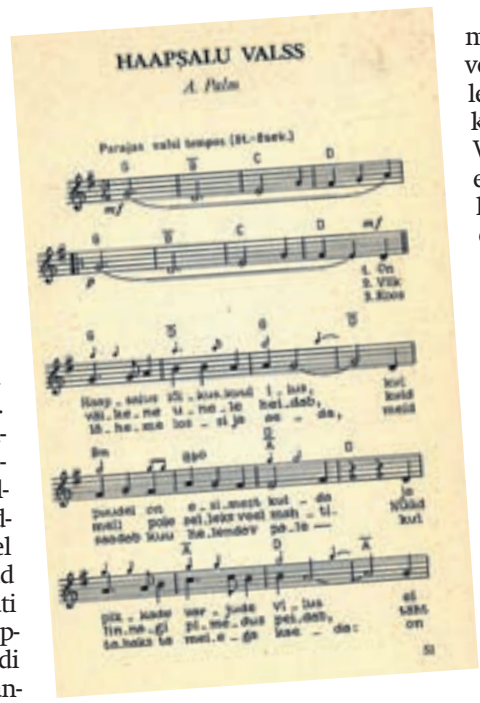

HAAPSALU VALSS

A. Palm

Aeg läks ja oktoobris kirjutas helilooja: „„Haapsalu valss” seisab mitmel põhjusel. Andsin kevadel noodi ühe noore laulja kätte – see kadus koos noodiga. „Tippmeloodia” valikkomisjon ei pidanud seda laulu väärilisek võistlusse lülitamiseks – hakkasin ise ka kahtlema. Peale pikemat seismist vaatasin teda mõned päevad tagasi – tundub, et midagi peaks nagu ringi tegema, aga mida just, seda ei tea veel… Parajal juhul üritan selle loo siiski käiku panna, rääkisin asjast Kuslapiga (laulja Voldemar Kuslap – *toim.*), aga enne, kui olen otsustanud, kas hakata midagi muutma või ei, ei tahaks talle nooti anda.”

1974. novembris teatas Ojakäär: „Noot on Kalju Terasmaa käes, tema pidi aasta jooksul siiski lindi ära tegema. Muusika ja teksti omandab kultuuriministeerium.”

Oktoobris 1975 kirjutas helilooja laulu ja selle lindistamise kohta nii: „Laulu „ajalugu” on üsnagi imelik. Esitasin selle 1973. aasta „Tippmeloodia” võistlusele – seal põrus juba läbi kõige esimese sõela, nii et ei läinud lindistamiselegi. Siis jätsin asja sinnapaika, arvates, et küll ta ikka nii kehv välja kukkus, et ei tasugi lindistada. Hiljem siiski andsin ta Terasmaa kätte, kes lubas Laansoo ansambliga lindistada. Proovisidki kord, aga selgus, et Laansoo oli ühele kohale vale harmoonia (kogemata) alla pannud, mis ei läinud viisiga kokku. Jälle jäi lugu seisma. Lõpuks orkestreerisin ta ise ära ja sain ka fonogrammi raadio orkestriga tehtud. Terasmaa laulis koos estraadistuudio tüdrukute ([Liina] Randmaa, [Olga] Nool, [Mare] Väljataga) trioga laulupartii peale. Lindistamise ajal ennustas režissöör [Vello] Meier, et sellest tuleb „rahvalugu”. Juurde sattus toimetaja [Vello] Mikk, kes võttis loo koopia kohe endale, et Haapsalus „Valge Daami” festivaliga seoses seda kasutada. Kas ta seda tegi, ei tea – vist mitte, sest muidu teie linnas oleks ehk see silma torganud ja keegi oleks ehk ka Teile öelnud. Igatahes nüüd on asi juba issanda kätes, sest meie oleme oma töö teinud ja rohkem enam lapsukest aidata ei saa. Andsin ta noodi ka Oidile „Laulge kaasa” jaoks, võimalik, et jõuab kunagi siis ka trükki. Sel ajal, kui linti tegime, kuulsin seda lugu nii palju, et jäi endale ka meelde(!) ja hakkas nagu meeldimagi.”

Arved Palmi sulest valmis teisigi värsse ja mõned tekstid saatis ta ka Valter Ojakäärule. Ühest neist saigi laul, „Haapsalu valss”.

Laul ilmuski 1975. aastal „Laulge kaasa” 40. numbris. Hiljem on seda ka mujal trükitud. Kui originaaltekstis (nii ka laulikutes avaldatutes) lõpeb refrään sõnadega „tuleb ta, ei tule ta, võimalik, et tuleb ka”, siis linti lauldi see osa nii: „Lendab aeg, kas täitub soov, ootus kauneid hetki loob.” Muudatuse tegid Eha Palmi mälu järgi lauljad, sest nii laulda oli suupärasem ja tegelikult sobib see tema hinnangul ju imehästi.

KEELETARK

Hommendada või mitte?

„On homme ju hoopis parem päev” – nii kõlavad laulusõnad. Kui tekib vajadus tänaseid tegemisi homse varna lükata, on raske leida tabavat eestikeelset sõna.

Võib ju öelda *mañana*, aga see on hispaania keeles. Siiski on eesti keeles olemas üks lühike ja lööv sõna – *hommendama*. *Hommendama* on homseks lükkama, mis esineb Johannes Aaviku „Uute sõnade sõnastikus” (1919). Kuid *hommendama* suuremat tähelepanu ei pälvinud. Samas kirjutas sõnameister Johannes Aavik 1912. aasta Eesti Kirjanduses: „Sõnad on nüüdsel ajal kaup, nagu iga teinegi. Nad ei leia tarvitajaid, kui neid liig vaka all peetakse.” Ilmselt jäigi *hommendama* liialt vaka alla ja kaubaks ei läinud. *Hommendama* kasutust pole aga vaja hommendada.

MONIKA UNDO

Toomkirikus laulab Seinäjoe segakoor

Laupäeva õhtul annab Haapsalu toomkirikus kontserdi Seinäjoe segakoor Soomest Haapsalust pärit dirigendi Lea Salumäe juhatusel.

Salumäe on 12 aastat töötanud Seinäjoel kirikumuusikuna, mänginud orelit ja juhatanud koore. Laupäevasel kontserdil toomkirikus astub Seinäjoe segakoor üles koos Haapsalu koguduse kooriga.

Ettekandele tuleb valdavalt eesti ja soome koorimuusika ja meie oma Haapsalu helilooja Sirje Kaasiku teos „Missa Brevis”. Teos on kirjutatud 20 aastat tagasi nunnakoorile lavastuses „Karmeli tütred”. Missamuusika on hakanud aga oma elu elama ja olnud mitmete kooride repertuaaris ning jõudnud ka Haapsalu sõpruslinnadesse Rendsburgi, Haningesse ja Loviisasse.

Kontsert Haapsalu toomkirikus algab 23. septembril kell 17. Sissepääs on vaba, palutud on annetused. **LIA SALUMÄE**

Katarine Rosalie epistlid

84. osa

AIDI VALLIK
kolumnist

Epistel eelarve puudujäägist ja röövlite kõrvaldamisest

Roimaerakond näitab üles lausa erakordset käpardlikkust ja oskamatust, mu armas rahvas, eks paned ju sinagi tähele? Nüüd on ilmsiks tulnud, et nad ei oska isegi tasakaalus eelarvet teha! Terve see nädal käib peavoolumeediaski ju kräunumine, et eelarves on puudujääk ja Roimaerakonna valitsus muudkui otsivat viise, kuidas rahvalt veel rohkem raha ära võtta, et seda auku väidetavalt kinni toppida. Aga kõik see on tegelikult palju lihtsam ja selles olukorras on süüdi ainult Roimaerakond ise koos oma kambajõmmidega pluss nende üüratu lollus ja lihtsalt oskamatus riiki valitseda.

Kui meie mehed olid veel valitsuses, siis polnud kordagi niisugust asja, et eelarve oleks olnud auguga. Ei olnud mingit puudujääki! Nii targad olid nad. Ja seda ilma makse tõstmata ja rahvalt seitse nahka koorimata. Kas küsite vahel endalt, kuidas nemad said, aga Roimaerakond ei saa? Äkki on õige vastus, et nemad hoidsid oma näpud taskus ega ajanud riigi ja iseenda rahakotte segamini?

Kui riigieelarvest on nüüd raha puudu, siis kuhu see sealt sai? Kes võttis? Eks ikka see, kes vahepeal valitsuses on olnud ja riigipiruka ääres askeldanud. Ju nad ikka ise selle raha võtsid. Ja pangu siis nüüd kenasti tagasi see röövitud raha, selle asemel et rahvas igasuguste maksude leiutamisega vaeseks teha!

Tegelikult oleks kõige õigem alustada kriminaaluurimine, kes on riigieelarvest raha välja võtnud, ja süüdlased kohtu alla tirida ja kinni panna. Tuleb ära lõpetada see kõiki juba pikka aega närvi ajanud praktika, kus väiksed sulid iga tühja asja eest võllas, aga suured sulid alati puhtalt tõllas! Väiksed sulid ei saa riigi rahakotile ligigi! See on suurte sulide mäng, see eelarve tühjakstegemine, ja rahvas väärib teadmist, kes täpselt on süüdi, kui palju võttis ja mitu aastat kinnimaja talle selle eest mõistetakse!

Peale selle, kui otsitakse kohti, kust riik saaks raha kokku hoida, siis kindlasti tuleks ära lõpetada see raha külvamine riigikogulastele ja valitsusliikmetele. Need on oma ameteisse astudes juba niigi kõik rikkad inimesed, kõigil on oma ärid ning taskud raha täis. Misjaoks neile veel riigikogulase või ministri palka vaja? Need peaksid olema auametid! Kui inimene valitakse riigikokku või määratakse ministriks, siis see näitab, et ta on saanud juba rahva juhiks. Teda austatakse, teda usaldatakse – ja see on tema ettevõtetele ju puhas reklaam. Oma rahva usalduse eest tasumiseks on ta lausa kohustatud ka vabatahtlikku, tasustamata tööd tegema!

Pealegi, mis töö see seal riigikogus või valitsuses õieti ka on? Selgagi ei tee higiseks. Vaadake ise. Ainult üks õiendamine ja seletamine, üksteisele ärapanemine ja riiukiskumine. Riigikogu istungid on nagu kuuenda klassi vahetund, kus kõik teevad, mis pähe tuleb. Milleks sellise jama eest kellelegi veel palka maksta?

Kui poliitikutele riigikogus ja valitsuses olemise eest raha ei makstaks, kandideeriksid sinna tõesti vaid need, kes päriselt eesti rahva heaks midagi ära teha tahaksid. Need, kelle jaoks poliitika on kutsumus ja südametunnistuse asi, mitte karjääri ja täiendava rikastumise võimalus. See oleks suur vahe! Ja see välistaks edaspidiste Roimaerakondade ja nende vähemate vendade tekke igal juhul.

Samamoodi võiks kõik ministeeriumid laiali saata ja viia üle vabatahtlikule tööle. Mingit oskustööd seal ju ei tehta. Kõik käib nii, nagu minister ütleb. Enne peab vahel oma nõunikutega nõu, aga ega need ei tee ju ka reaalselt muud midagi, need on ju juba enne targad, muidu minister neid nõunikuks ei võtaksk. Kõik muu on paberite täitmine ja sorteerimine, millega igaüks saab hakkama. Milleks palka maksta? Kui varjupaigad omale vabatahtlikke koerajalutajaid leiavad nagu murdu, miks ministeeriumid ei peaks leidma vabatahtlikke paberisolkijaid. Ja pane tähele, need on Valgusest kantud inimesed, kes teevad seda tööd puhtast südamest ja armastusega.

Muidugi ei läheks need võimalused eelarve korrashoidmiseks Roimaerakonna puhul läbi, sest neid ju huvitab ainult isiklik kasusaamine. Aga kui meil õnnestub see valitsus kukutada ja läbi viia erakorralised valimised, siis tuleks küll kõik see ära teha. Edaspidi poleks eelarve korrashoidmisega ühtegi muret, kui ainult õnnestub röövlid riigi rahapoti juurest eemal hoida. Küll õnnestub ka, kui meie mehed lõpuks jälle võimul on, ma tean seda täpselt. Nii ära kaota sinagi lootust, mu armas rahvas!

Lehm Ljudmilla lastekas

Tekst Aidi Vallik
Pilt Ott

MÜRGISEEN

KUI METSAS SEENEL OLED SA
JA KOHTUD MÜRGISEENEGA,
SIIS NALJA ÜLDSE POLE!
ON KOHTUMINE KOLE!
SIIS JALAD PEAVAD JAGAMA,
SIIS PANE KOHE PLAGAMA
JA ÜLE ÕLA VAATA,
KAS MÜRGISEEN SIND SAADAB.
KAS PANI SIND TA TÄHELE?
KAS JOOKSEB SULLE JÄRELE?
KUI AINULT NÜÜD SEE MÜRGISEEN
SIND KÄTTE EI SAAKS KODUTEEL!

LASTESUDOKU

		4	3		
6					2
	5			6	
	1			2	
1					5
		5	2		

SUDOKU

		6	3		1	7		
		5				2		
	8			4			5	
6			4		8			7
		8				5		
3			6		5			9
	6			7			2	
		4				1		
		1	5		6	9		

ISUKUS
PALJA...
KARDINA-PUU OSA
ANNO DOMINI
HÜÜVIS (MED.)
VÄIKE HOONE
MOBIIL-
TAIP
... HAASMA
ARSEEN
KÜLA
EKSTRA-
USA OSARIIK
MADAL UDULAAM
TEMA
UJE
RIIK EUROOPAS
KINGA-KONTS
OBJEKT
EESTI END. MALETAJA
JÄRV VILJANDI-MAAL
VENEMAA MAAKOOD
EESTI END. MAADLEJA
ITAALIA KIRJANIK
SÜNKPIME TALVEAEG
HIINA PIKKUSÜHIK
MEISTER-LIKKUS
L. CARROLLI TEGELANE
VÄIKE KALA
PASKAL
GAUSS
LÕIGE
URAAN
VOLITUSEL, ÜLESANDEL
AAFRIKLA-NE
LINN BELGIAS
...MUUSIKA (HEVI)
LÄTI LATT
MAITSETU
PIKO-
TELESAATE-JUHT (IN+NIMI)
SOOME KEELES
RUBIIDIUM
KOLOONIA
SIDESÕNA
LINN EESTIS
VAAT
TŠAADI PEALINN
TIITEL OSMANITE TÜRGIS
TOATAIM
LOENGU-PIDAJA
AMERIIT-SIUM
LINN KANADAS
KIUH-...
"ÕNNE 13" TEGELANE
PAAVSTI ESINDAJA
AAR
EESTI HELILOOJA
ERGUTAMA, SUNDIMA
RIIT, PINU
KEEL EUROOPAS
KUNSTITEOS
EESTI END. PEA-MINISTER
MERE-ELANIK (VAN.)
ÄRIÜHING
ROHKEMALT
EESTI LAULJA
AJAJÄRK
KASSA-PIDAJA
LADVAKIHI LIIGE
KALA
PANE KINNI!
VEENEV
EESTI HELILOOJA (N+EESN)
TASKUKELL
JÄRJEST
KULDHORDI RAJA
KREEKA TÄHT
1.
SAKSA K ARTIKKEL
MEHENIMI
... ALTO-SAAR
KREEKA TÄHT
LINN EESTIS
BANAALNE
MUIST
KAKSIK-VOKAAL
TEISITI
INDIAAN-LANE
TARTU ÜLIKOOL
RIISIVEIN
JOOVASTUS
... SEMPER
VÄRK
LIIATIGI
RE-BEMOLL
TUULIUM
NAISENIMI
LAUSELIIGE
KÕMULINE JUHTUM
PAKK
ILMAKAAR
KÕIDE
(PADRUNI) SÜTIK
MISTER
B NAABER
EINSTEI-NIUM
KUU
KOOBASTIK VÕRUMAAL
URAAN
BRITI ANSAMBEL
SÜÜD
SÕNAJALG-TAIM
AMPER
ÜRIK, MILLE-GA VALITSE-JA ANNAB MINGI ÕIGUSE
ALUS VÄLJA-PANEKUTE JAOKS
NAHATEKIS HOBUSEL

Eelmise nädala vastus: vana koolimaja sai uue katuse.

E 25. september

etv

00.30 Värvimuusika **01.30** Lahutus Eesti moodi **02.00** Lahutus Eesti moodi **02.33** ERR.ee uudised **06.55** Terevisioon 23, 137 **09.05** Betty diagnoosid **09.55** Terevisioon 23, 137 **12.10** Hommik Anuga 10, 311 **13.25** Ukraina stuudio **14.00** Kuue naise saladus **14.55** Eesti mäng 15, 3 **15.40** Sissi **16.30** Õnne 13 20, 554 **17.00** Aktuaalne Kaamera 925 **17.05** Hyacinth Bucket **17.40** Betty diagnoosid **18.30** Aktuaalne Kaamera 925 **19.00** Ringvaade 16, 2554 **20.00** Siin me oleme **20.30** Osoon 32, 1117 **21.00** Aktuaalne Kaamera 925 **21.35** Sport **21.40** Välisilm 28, 814 **22.10** Erdogani impeerium **23.00** Isa Brown **23.45** Ringvaade 16, 2554

2

01.45 Sully* **03.30** Kanal 2 – 30!* **04.20** Öökülaline* **05.10** Postimees.ee **06.00** Kodus ja võõrsil* 7988 **06.30** Jälg* 2 **07.00** Reporter+* 50 **07.30** Võsavinkel **08.00** Naabriplika* **09.00** Reede ÕHTU!* **10.30** Tütardega metsikus looduses* **11.00** Mägidoktor* **12.00** Kui vana ma olen? **13.00** Kümnest kümme **14.00** Doktor imetegija 48 **14.55** Postimehe uudised **15.00** Vana silla saladus 243 **15.55** Postimehe uudised **16.00** Keelatud vili **16.55** Postimehe uudised **17.00** Mägidoktor **17.55** Postimehe uudised **18.00** Naabriplika **19.00** Reporter 125 **20.00** 15 küsimust **20.30** Kuuuurija 3 **21.30** Õhtu! 17 **22.30** Langenud naised **23.35** NCIS. Kriminalistid

3

00.50 Õelad tüdrukud (Mean Girls, 2004, Kanada, USA) **02.55** Stop!* **03.25** Uurija Vera **04.40** TV3 uudised **05.10** Kättemaksukontor **06.00** Elagu kuningas Julien eksiilis **06.30** TV3 uudised **07.00** Uudishimulik George **07.30** Jänku Juss **07.45** Saabastega kassi seiklused **08.10** Elagu kuningas Julien eksiilis* **08.45** Tallinna uudised 151 **09.00** Kaks kanget Sovetistanis **10.05** Papad Mammad **11.10** Jimi maailm **11.40** Jimi maailm **12.10** Reis Siberi südamesse. Baikal **12.50** Stuudio **13.20** Me armastame Eestit* **14.50** Kirgede torm **16.00** Rubi **17.05** Papad Mammad **18.15** Tallinna uudised 152 **18.30** TV3 uudised **19.30** Stuudio **20.00** Märgatud Eestis **21.00** Raport **21.30** 007. Spectre (Spectre, 2015, USA)

etv2

01.40 Diktaatori käsiraamat **02.38** ERR.ee uudised **07.00** Tipsi ja Tim **07.10** Rebased ja mägrad **07.25** Rita ja Krokodill **07.30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07.50** Loomarahva TV **08.00** Põrsas Peppa **08.05** Karu Karla **08.10** Väike printsess **08.25** Hei, Kutsa! **08.30** Kosmo **09.00** Ringvaade 16, 2553 **10.00** Anne, e lõpus See, mis oleme olnud, teeb meist selle, mis oleme praegu 2, 9 **10.40** Solsidan **11.05** 31. jaoskond **11.25** Suurte heliloojate klassikalised paigad **12.20** Viini Filharmoonikute suveöö kontsert 2023 **13.59** ERR.ee uudised **15.30** Operatsioon Ai **16.00** Mikk-Mikk ja seenerahvas **16.10** Ollie ja Kuu **16.20** Päev, mil Henri kohtas...? **16.30** NOVA **16.40** Tipsi ja Tim **16.55** Riuklikud loomad **17.00** Kirbu-Krants **17.10** Rebased ja mägrad **17.25** Põrsas Peppa **17.30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **17.50** Hei, Kutsa! **17.55** Kriipsu Juku kodu **18.00** Luise ja Oliver **18.10** Karumõmm Pups **18.15** Claude **18.30** NOVA **18.45** Heureka **19.15** Kultuuriuudised **19.25** Aktuaalne Kaamera 925 **19.30** Solsidan **19.55** Liblikaprojektid **20.50** Aegluubis maailm **21.00** Aktuaalne Kaamera 925 **21.30** Päeva püük **22.00** Plekktrumm Holger Marjamaa 14, 261 **22.45** Mustlammas **23.10** Chungking Express

T 26. september

etv

00.45 Hyacinth Bucket **01.15** Meie hõimlased **01.45** Kuue naise saladus **02.41** ERR.ee uudised **06.55** Terevisioon 23, 138 **09.05** Betty diagnoosid **09.55** Terevisioon 23, 138 **12.10** Õnne 13 31, 886 **12.40** Ajavaod. Ärimehed **13.10** Välisilm 28, 814 **13.35** Tööröö bikud **14.05** Rauataltsutajad **14.35** Osoon 32, 1117 **15.05** Maahommiku lood 5, 4 **15.15** 8 mm ELU **15.45** Stanley Tucci avastamas Itaaliat **16.30** Õnne 13 20, 555 **17.00** Aktuaalne Kaamera 926 **17.05** Hyacinth Bucket **17.40** Betty diagnoosid **18.30** Aktuaalne Kaamera 926 **19.00** Ringvaade 16, 2555 **20.00** Esimene stuudio 6, 74 **21.00** Aktuaalne Kaamera 926 **21.35** Sport **21.40** Mis värvi on majandus? **22.10** Võimu kants. Võim ja hiilgus **23.10** Plekktrumm Holger Marjamaa 14, 261 **23.55** Ringvaade 16, 2555

2

00.30 Naistevangla: oranž on uus must Täiesti teine auk 4 **01.35** Täistund* **02.25** Eradetektiiv Magnum **03.20** Langenud naised* **04.15** Postimees.ee **04.55** Minu kodu on parim **06.00** Kodus ja võõrsil* 7989 **06.30** Reporter* 125 **07.30** 15 küsimust* **08.00** Naabriplika* **09.00** Õhtu!* 17 **10.00** Kuuuurija* 3 **11.00** Mägidoktor* **12.00** Kolm naist karavanis. Island **13.00** NCIS. Kriminalistid* **14.00** Doktor imetegija 49 **14.55** Postimehe uudised **15.00** Vana silla saladus 244 **15.55** Postimehe uudised **16.00** Keelatud vili **16.55** Postimehe uudised **17.00** Mägidoktor **17.55** Postimehe uudised **18.00** Naabriplika **19.00** Reporter 126 **20.00** 15 küsimust **20.30** Täistund **21.30** Õhtu! 18 **22.30** Krimi 56 **23.00** Langenud naised

3

00.50 Saatuslik kelmitar
01.50 Pilvelõhkuja (Skyscraper, 2018, Hong Kong, USA)
03.55 Reis Siberi südamesse. Baikal*
04.20 TV3 uudised
05.15 Haavatud armastus*
06.00 Elagu kuningas Julien eksiilis
06.30 TV3 uudised **07.40** Jänku Juss **07.45** Saabastega kassi seiklused **08.10** Elagu kuningas Julien eksiilis **08.45** Tallinna uudised 152
09.00 Kaks kanget Sovetistanis
10.05 Papad Mammad **11.05** Eesti otsib superstaari* **12.55** Eesti otsib superstaari. hääletus* **13.15** Raport* **13.45** Kiirabi **14.50** Kirgede torm **16.00** Rubi **17.05** Papad Mammad **18.15** Tallinna uudised 153 **18.30** TV3 uudised **19.30** Stuudio **20.00** Sotid selgeks **20.30** Laser **21.30** Mälumaraton **22.05** Töövari 2 (Ride Along 2, 2016, USA)

etv2

00.45 Diktaatori käsiraamat **01.40** Diktaatori käsiraamat **02.41** ERR.ee uudised **07.00** Tipsi ja Tim **07.10** Rebased ja mägrad **07.25** Mikk-Mikk ja seenerahvas **07.35** Ollie ja Kuu **07.45** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **08.10** Claude **08.20** Põrsas Peppa **08.25** Luise ja Oliver **08.35** Karumõmm Pups **08.45** NOVA **09.00** Ringvaade 16, 2554 **10.00** Anne, e lõpus Veel üks killuke head 2, 10 **10.40** Solsidan **11.05** 31. jaoskond **11.30** Päeva püük **11.55** Maailma kõige targem rahvas **12.50** ERR.ee uudised **15.30** Operatsioon Ai **16.00** Mikk-Mikk ja seenerahvas **16.10** Ideefix **16.20** Puuonni lood **16.30** NOVA **16.45** Tipsi ja Tim **16.55** Riuklikud loomad **17.05** Jalgpalli Premium liiga **19.20** Kultuuriuudised **19.30** Aktuaalne Kaamera 926 **19.35** Solsidan **20.00** Oksjonärid: rikastudes holokausti arvel **21.00** Aktuaalne Kaamera 926 **21.30** Päeva püük **22.00** Kultuuristuudio. Kirjandusministri juures **22.30** Arianne Phillips - kostüümid ja rollid **23.20** Mustlammas **23.45** 31. jaoskond

K 27. september

etv

00.55 Hyacinth Bucket **01.25** Reis ümber Eesti **02.25** ERR.ee uudised **06.55** Terevisioon 23, 139 **09.05** Betty diagnoosid **09.55** Terevisioon 23, 139 **12.10** Siin me oleme **12.40** Mis värvi on majandus? **13.10** Esimene stuudio 6, 74 **14.10** Tööröö bikud **14.40** Plekktrumm Holger Marjamaa 14, 261 **15.25** Võimu kants. Võim ja hiilgus **16.30** Õnne 13 20, 556 **17.00** Aktuaalne Kaamera 927 **17.05** Hyacinth Bucket **17.40** Betty diagnoosid **18.30** Aktuaalne Kaamera 927 **19.00** Ringvaade 16, 2556 **20.00** Eesti imelised metsaelupaigad **20.05** Pealtnägija 25, 872 **20.50** Head saated iga päev **21.00** Aktuaalne Kaamera 927 **21.35** Sport **21.40** Esimene stuudio 6, 75 **22.05** Tõnu Aav. Ilma naljata **23.05** Lõpp **23.55** Ringvaade 16, 2556

2

00.15 NCIS. Kriminalistid **01.10** Naistevangla: oranž on uus must Madala enesehinnaguga linn 5 **02.05** FBI. tagaotsitavad* **02.50** Eradetektiiv Magnum **03.45** Krimi* 56 **04.10** Postimees.ee **04.55** Minu kodu on parim **06.00** Kodus ja võõrsil* 7990 **06.30** Reporter* 126 **07.30** 15 küsimust* **08.00** Naabriplika* **09.00** Õhtu!* 18 **10.00** Täistund* **11.00** Mägidoktor* **12.00** Öökülaline* **13.00** NCIS. Kriminalistid* **14.00** Doktor imetegija 50 **14.55** Postimehe uudised **15.00** Vana silla saladus 245 **15.55** Postimehe uudised **16.00** Keelatud vili **16.55** Postimehe uudised **17.00** Mägidoktor **17.55** Postimehe uudised **18.00** Naabriplika **19.00** Reporter 127 **20.00** 15 küsimust **20.30** MasterChef Eesti **22.00** Õhtu! 19 **23.00** Langenud naised

3

00.25 Berliin **01.35** Hädaabi 911 **02.35** Hädaabi 911 **03.30** Sotid selgeks* **04.20** TV3 uudised **05.15** Haavatud armastus **06.00** Elagu kuningas Julien eksiilis **06.30** TV3 uudised **07.40** Jänku Juss **07.45** Saabastega kassi seiklused **08.10** Elagu kuningas Julien eksiilis* **08.45** Tallinna uudised 153
09.00 Kaks kanget Sovetistanis* **10.05** Papad Mammad **11.10** Jimi maailm **11.40** Jimi maailm **12.10** Rait,Raivo ja naised teel Iraani **12.45** Laser* **13.45** Kiirabi **14.50** Kirgede torm **16.00** Rubi **17.05** Papad Mammad **18.15** Tallinna uudised 154 **18.30** TV3 uudised **19.30** Stuudio **20.00** Suur lotokolmapäev. Rooside sõda **21.00** Vanamehed metsikus Ameerikas **22.00** Paberlinnad (Paper Towns, 2015, USA)

etv2

00.10 Kolm korrust **02.10** ERR.ee uudised **07.00** Tipsi ja Tim **07.10** Rebased ja mägrad **07.25** Kirbu-Krants **07.35** Ideefix **07.45** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **08.10** Claude **08.20** Põrsas Peppa **08.25** Hei, Kutsa! **08.35** Hei, Kutsa! **08.40** NOVA **09.00** Ringvaade 16, 2555 **10.00** Anne, e lõpus Saladus, mida oleksin tahtnud ette aimata 3, 1 **10.45** Solsidan **11.10** 31. jaoskond **11.30** Päeva püük **12.00** Riigikogu infotund **14.02** ERR.ee uudised **15.30** Operatsioon Ai **16.00** Mikk-Mikk ja seenerahvas **16.10** Ideefix **16.20** Puuonni lood **16.30** NOVA **16.45** Hommiku-Hannes **16.55** Fiksikud **17.00** Loomarahva TV **17.10** Rebased ja mägrad **17.25** Põrsas Peppa **17.30** Lassie **17.55** Hei, Kutsa! **18.00** Lunnisaar **18.10** Karumõmm Pups **18.15** Claude **18.30** NOVA **18.45** Heureka **19.15** Kultuuriuudised **19.25** Aktuaalne Kaamera 927 **19.30** Solsidan **19.55** Dünastiad **20.45** Aegluubis maailm **21.00** Aktuaalne Kaamera 927 **21.30** Päeva püük **22.00** Geenius. Aretha **22.45** Geenius. Aretha **23.30** Otse uudistemajast

N 28. september

etv

00.55 Hyacinth Bucket **01.25** Reis ümber Eesti **02.25** ERR.ee uudised **06.55** Terevisioon 23, 140 **09.05** Betty diagnoosid **09.55** Terevisioon 23, 140 **12.10** Pealtnägija 25, 872 **13.00** Esimene stuudio 6, 75 **13.20** Maahommik 26, 368 **14.05** Tööröö bikud **14.40** Õhinapõhised Peruus **15.05** Kutsar koputab kolm korda **16.00** Eesti nüüd siis Vabariik **16.30** Õnne 13 20, 557 **17.00** Aktuaalne Kaamera 928 **17.05** Hyacinth Bucket **17.40** Betty diagnoosid **18.30** Aktuaalne Kaamera 928 **19.00** Ringvaade 16, 2557 **20.00** OP 7, 168 **21.00** Aktuaalne Kaamera 928 **21.35** Sport **21.40** Esimene stuudio 6, 76 **22.05** Rauataltsutajad **22.35** Stanley Tucci avastamas Itaaliat **23.20** Pealtnägija 25, 872

2

00.10 NCIS. Kriminalistid **01.05** Naistevangla: oranž on uus must Teile on ka pitsa 6 **02.10** Eradetektiiv Magnum **03.00** Langenud naised* **04.00** Postimees.ee **04.50** Minu kodu on parim **06.00** Kodus ja võõrsil* 7991 **06.30** Reporter* 127 **07.30** 15 küsimust* **08.00** Naabriplika* **09.00** Õhtu!* 19 **10.00** Öökülaline* **11.00** Mägidoktor* **12.00** Südamesoov **13.00** NCIS. Kriminalistid* **14.00** Doktor imetegija 51 **14.55** Postimehe uudised **15.00** Vana silla saladus 246 **15.55** Postimehe uudised **16.00** Keelatud vili **16.55** Postimehe uudised **17.00** Mägidoktor **17.55** Postimehe uudised **18.00** Naabriplika **19.00** Reporter 128 **20.00** 15 küsimust **20.30** Roaldi retked **21.30** Õhtu! 20 **22.30** Jälg 3 **23.00** Langenud naised

3

00.20 Eradetektiiv Magnum
01.15 Rahu sadam
02.25 Suur lotokolmapäev. Rooside sõda*
03.20 Vanamehed metsikus Ameerikas* **04.20** TV3 uudised **05.15** Haavatud armastus* **06.00** Elagu kuningas Julien eksiilis **06.30** TV3 uudised **07.35** Suur lotokolmapäev. Rooside sõda* **08.45** Tallinna uudised **09.00** Kaks kanget Sovetistanis* **10.05** Papad Mammad* **11.10** Jimi maailm **11.40** Jimi maailm **12.10** Rait, Raivo ja naised teel Iraani **12.45** Vanamehed metsikus Ameerikas* **13.45** Kiirabi **14.50** Kirgede torm **16.00** Rubi **17.05** Papad Mammad **18.15** Tallinna uudised 155 **18.30** TV3 uudised **19.30** Stuudio **20.00** Kättemaksukontor **21.05** Laula mu laulu 1, 4 **22.35** Hiilgav detektiivitar

etv2

00.00 31. jaoskond **00.25** Vahemeri, pagulaste uus kalmistu **01.25** Kultuuristuudio. Kirjandusministri juures **01.57** ERR.ee uudised **07.00** Hommiku-Hannes **07.10** Rebased ja mägrad **07.25** Kirbu-Krants **07.35** Ideefix **07.45** Lassie **08.10** Claude **08.25** Põrsas Peppa **08.30** Loomarahva TV **08.40** Karumõmm Pups **08.45** NOVA **09.00** Ringvaade 16, 2556 **10.00** Anne, e lõpus Minu hinges toimub midagi, mida ma ei mõista 3, 2 **10.45** Solsidan **11.10** 31. jaoskond **11.30** Päeva püük **12.00** Kultuuristuudio. Kirjandusministri juures **12.30** Oksjonärid: rikastudes holokausti arvel **13.25** ERR.ee uudised **15.30** Operatsioon Ai **16.00** Peeter Paani uued seiklused **16.20** Rita ja Krokodill **16.30** NOVA **16.45** Hommiku-Hannes **16.55** Fiksikud **17.00** Loomarahva TV **17.10** Rebased ja mägrad **17.25** Põrsas Peppa **17.30** Kosmo **17.55** Ernest ja Celestine **18.05** Mina ja Miia **18.30** NOVA **18.45** Heureka **19.15** Kultuuriuudised **19.25** Aktuaalne Kaamera 928 **19.30** Solsidan **19.55** Aafrika pilvepiirilt **20.45** Aegluubis maailm **21.00** Aktuaalne Kaamera 928 **21.30** Päeva püük **22.00** Kultuuristuudio. Arutelu **22.30** Jaht

R 29. september

etv

00.10 Ringvaade 16, 2557 **01.10** Hyacinth Bucket **01.40** Reis ümber Eesti **02.38** ERR.ee uudised **06.55** Terevisioon 23, 141 **09.05** Betty diagnoosid **09.55** Terevisioon 23, 141 **12.10** Ühe pere muusika **12.50** Esimene stuudio 6, 76 **13.15** OP 7, 168 **14.15** Elu lugu **14.25** Maailma halvim inimene **16.30** Õnne 13 20, 558 **17.00** Aktuaalne Kaamera 929 **17.05** Hyacinth Bucket **17.40** Betty diagnoosid **18.30** Aktuaalne Kaamera 929 **19.00** Ringvaade 16, 2558 **20.00** Ainulaadne aastakäik **21.00** Aktuaalne Kaamera 929 **21.35** Sport **21.45** Wisting **22.30** Wisting **23.20** Sinu uus sugulane **23.50** Mehed, hakkame elama!

2

00.10 NCIS. Kriminalistid **01.05** Naistevangla: oranž on uus must Comic Sans 7 **02.00** Eradetektiiv Magnum **02.50** Langenud naised* **03.50** Postimees.ee **04.50** Minu kodu on parim **06.00** Kodus ja võõrsil* 7992 **06.30** Reporter* 128 **07.30** 15 küsimust* **08.00** Naabriplika* **09.00** Õhtu!* 20 **10.00** Roaldi retked* **11.00** Mägidoktor* **12.00** Kanal 2 – 30!* **13.00** NCIS. Kriminalistid* **14.00** Doktor imetegija 52 **14.55** Postimehe uudised **15.00** Vana silla saladus 247 **15.55** Postimehe uudised **16.00** Keelatud vili **16.55** Postimehe uudised **17.00** Mägidoktor **17.55** Postimehe uudised **18.00** Naabriplika **19.00** Reporter 129 **20.00** Võsavinkel **20.30** Reede ÕHTU! **22.00** Pulmakütid

3

00.00 Isade nõukogu
00.55 Töövari 2 (Ride Along 2, 2016, USA)
03.10 Kättemaksukontor*
04.20 TV3 uudised
05.15 Haavatud armastus
06.00 Elagu kuningas Julien eksiilis
06.30 TV3 uudised
07.40 Jänku Juss
07.45 Saabastega kassi seiklused
08.10 Elagu kuningas Julien eksiilis*
08.45 Tallinna uudised 155
09.00 Kaks kanget Sovetistanis*
10.05 Papad Mammad*
11.10 Jimi maailm **11.40** Jimi maailm **12.10** Rait, Raivo ja naised teel Iraani **12.45** Kättemaksukontor* **13.45** Kiirabi **14.50** Kirgede torm **16.00** Rubi **17.05** Papad Mammad **18.15** Tallinna uudised 156 **18.30** TV3 uudised **19.30** Stuudio **20.00** Me armastame Eestit **21.35** 21 Jump Street (21 Jump Street, 2012, USA)

etv2

00.30 31. jaoskond **00.55** Geenius. Aretha **01.45** Kultuuristuudio. Arutelu **02.17** ERR.ee uudised **07.00** Hommiku-Hannes **07.10** Rita ja Krokodill **07.15** Rebased ja mägrad **07.30** Kosmo **07.55** Põrsas Peppa **08.00** Loomarahva TV **08.10** Ernest ja Celestine **08.25** Peeter Paani uued seiklused **08.45** NOVA **09.00** Ringvaade 16, 2557 **10.00** Anne, e lõpus Mis saab takistada kindlameelset südant 3, 3 **10.40** Solsidan **11.05** Punane sekund Riskikäitumine 1, 2 **11.35** Päeva püük **12.00** Kultuuristuudio. Arutelu **12.30** Liblikaprojektid **13.25** David Copperfieldi isiklik elulugu **15.20** Tolmuimeja **15.30** Ninjakunstnik **15.50** Tere, maailm! **16.00** Peeter Paani uued seiklused **16.25** Rita ja Krokodill **16.30** Superkangelaste kool **16.45** Hommiku-Hannes **17.00** Loomarahva TV **17.10** Rebased ja mägrad **17.20** Põrsas Peppa **17.30** Kosmo **17.55** Ernest ja Celestine **18.05** Mina ja Miia **18.30** Superkangelaste kool **18.45** Heureka **19.15** Kultuuriuudised **19.25** Aktuaalne Kaamera 929 **19.30** Solsidan **19.55** Sinu kätes **21.00** Aktuaalne Kaamera 929 **21.30** Päeva püük **22.00** 4x4. Lähis-Ida **22.30** Veepiisad kuumadel kividel **23.55** 31. jaoskond

L 30. september

etv

00.20 Ringvaade 16, 2558 **01.20** Seeme - rääkimata lugu **02.15** Hyacinth Bucket **02.45** Lõpp **03.34** ERR.ee uudised **07.00** Osoon 32, 1117 **07.30** ehh, uhhuduur **08.00** Metslased **08.30** Lahutus Eesti moodi **09.00** 8 mm ELU **09.30** Õnne 13 31, 886 **10.00** Maahommik 26, 369 **10.45** Mehed, hakkame elama! **11.15** Pealtnägija 25, 872 **12.05** Torm **12.40** Tõnu Aav. Ilma naljata **13.35** Foyle'i sõda **15.10** Täna õhtul... **16.05** Siin me oleme **16.35** Värvimuusika **17.35** Pantanal. Viimane pelgupaik **18.30** Aktuaalne Kaamera 930 **18.45** Eesti mäng 15, 4 **19.30** Meie hõimlased **20.00** Sinu uus sugulane **20.30** Õnne 13 31, 887 **21.00** Aktuaalne Kaamera 930 **21.20** Sport. Sport 76 **21.35** Sissi **22.30** Salajased paberid

2

00.20 Surm, kuulsus ja kotitäis raha **02.10** Eradetektiiv Magnum **03.05** Postimees.ee **03.50** Minu kodu on parim **05.00** Reporter* 129 **06.00** Suvi Bretagne'is* **08.00** Lastehommik - Alva maailm **08.15** Lastehommik - Alva maailm **08.30** Lastehommik - Põialpoisid ja mina **09.00** Lastehommik - Smurfid **09.15** Lastehommik - Smurfid **09.30** Jälg* 3 **10.00** Tütardega metsikus looduses **10.30** Hooaeg 5 **11.00** Võsavinkel* **11.30** Rooli võim 5 **12.00** Liikleja **12.30** Täistund* **13.30** Reede ÕHTU! **14.45** Ma näen su häält* **17.00** Puhkus Istrias **19.00** Reporter+ 51 **19.30** Minu emps on kõvem kokk kui sinu ema **20.30** Papsid **21.30** Brokenwoodi mõrvad **23.30** Hull äiapapa

3

00.05 Nunnamõrtsukas (Sometimes the Good Kill, 2017, Kanada) **02.05** Hiilgav detektiivitar **03.20** Berliin **04.20** TV3 uudised **05.15** Haavatud armastus **06.00** Saabastega kassi seiklused **06.30** Saabastega kassi seiklused **07.00** Leo da Vinci **07.25** Jänku Juss **07.35** Jänku Juss **07.40** Uudishimulik George **08.05** Hr. Peabody ja Shermani sõu **08.30** Turbo K.I.I.R.E **09.00** Naudime elu **09.30** Tere tulemast! 1, 8 **10.00** Buduaar **10.35** Nurgakivi **11.35** Reis Siberi südamesse. Baikal* **12.10** Kättemaksukontor* **13.15** Laula mu laulu* 1, 4 **14.50** Mälumaraton* **15.30** Stuudio **16.30** Aurora Teagardeni müsteeriumid. Kadumismäng **18.30** Sirjega külla **19.00** TV3 uudised **19.30** Imelised 2 (Incredibles 2, 2018, USA) **21.55** Manhattani tuhkatriinu (Maid in Manhattan, 2002, USA)

etv2

07.00 Mikk-Mikk ja seenerahvas **07.10** Mikk-Mikk ja seenerahvas **07.20** Tuta asjad **07.30** Rebased ja mägrad **07.40** Väike Ana teeb koerust **07.45** Väike Ana teeb koerust **07.50** Hei, Kutsa! **08.00** Põrsas Peppa **08.05** Rita ja Krokodill **08.10** Mina ja Miia **08.30** Ernest ja Celestine **08.45** Superkangelaste kool **09.00** Uskumatu Hiigelpirn **10.15** Rebased ja mägrad **10.30** Kosmo **11.00** Aafrika pilvepiirilt **11.50** Anne, e lõpus See, mis oleme olnud, teeb meist selle, mis oleme praegu 2, 9 **12.35** Anne, e lõpus Veel üks killuke head 2, 10 **13.15** Anne, e lõpus Saladus, mida oleksin tahtnud ette aimata 3, 1 **14.05** Anne, e lõpus Minu hinges toimub midagi, mida ma ei mõista 3, 2 **14.45** Anne, e lõpus Mis saab takistada kindlameelset südant 3, 3 **15.30** Sinu kätes **16.25** Stefani kontsert Vabaduse väljakul **17.00** LasseMaia Detektiivibüroo. Skorpioni mõistatus **18.20** Claude **18.30** Swang **18.45** Swang **18.55** Päev, mil Henri kohtas...? **19.00** Mina ja Miia **19.25** Aktuaalne Kaamera 930 **19.30** Elu allpool nulli **20.20** Elu allpool nulli **21.10** Alpimaja **22.10** Sagrada Família, Gaudí väljakutse

P 1. oktoober

etv

00.20 Värvimuusika **01.20** Lahutus Eesti moodi **01.50** Veremaad **02.45** Veremaad **03.47** ERR.ee uudised **07.00** Pantanal. Viimane pelgupaik **08.00** Metslased **08.30** Lahutus Eesti moodi **09.00** Prillitoos 45, 646 **10.00** Hommik Anuga 10, 312 **11.15** Ainulaadne aastakäik **12.15** Kontakt **13.35** Wisting **14.20** Wisting **15.05** Osooni lood: Kadri Voorandi looduselamus 34 **15.20** ehh, uhhuduur **15.50** Maahommik 26, 369 **16.35** Värvimuusika **17.35** Kiirmood – odava moetööstuse telgitagused **18.30** Aktuaalne Kaamera 1001 **18.40** Ukraina stuudio **19.10** Mehed, hakkame elama! **19.40** Suur muusikamäng **21.00** Aktuaalne Kaamera Nädal 1001 **21.40** Sport. Sport 77 **22.00** Veremaad **23.00** Foyle'i sõda

2

01.25 Gurmeedetektiiv. Söö, joo ja mine mullatoidule* **03.00** Reede ÕHTU!* **04.10** Võsavinkel* **04.35** Postimees.ee **05.30** Reporter+* 51 **06.00** Mägipäästjad* **08.00** Lastehommik - Alva maailm **08.15** Lastehommik - Alva maailm **08.30** Lastehommik - Põialpoisid ja mina **09.00** Lastehommik - Smurfid **09.15** Lastehommik - Smurfid **09.30** MasterChef Eesti* **11.00** Papsid* **12.00** Minu emps on kõvem kokk kui sinu ema* **13.00** Kaugele siit **14.00** Roaldi retked* **15.00** Saare müsteeriumid **17.00** Mägipäästjad **19.00** Reporter+ 52 **19.30** Kuldvillak 19 **20.05** Ma näen su häält **22.25** FBI. tagaotsitavad **23.25** Näoga mööda asfalti

3

00.10 Onu Buck (Uncle Buck, 1989, USA)
02.15 Tere tulemast!* 1, 8
02.45 Vanamehed metsikus Ameerikas*
03.45 Laser*
04.45 TV3 uudised
05.15 Laser* **06.00** Saabastega kassi seiklused **06.30** Turbo K.I.I.R.E **07.00** Leo da Vinci **07.25** Jänku Juss **07.30** Jänku Juss **07.35** Uudishimulik George **08.05** Hr. Peabody ja Shermani sõu **08.30** Turbo K.I.I.R.E* **09.00** Saabastega kassi seiklused* **09.25** Imelised 2* (Incredibles 2, 2018, USA) **11.55** Me armastame Eestit* **13.30** Stop! **14.00** Märgatud Eestis* **15.05** Laser* **16.05** Aurora Teagardeni müsteeriumid. kassi ja hiire mäng (Aurora Teagarden Mysteries. A Game of Cat and Mouse, 2019, USA) **18.05** Minu Tallinn **19.00** TV3 uudised **19.30** Eesti otsib superstaari **21.20** Eesti otsib superstaari. hääletus **21.40** Kingsman. Kuldne ring (Kingsman. The Golden Circle, 2017, USA)

etv2

00.40 Mapplethorpe **02.22** ERR.ee uudised **07.00** Mikk-Mikk ja seenerahvas **07.10** Rebased ja mägrad **07.25** Tuta asjad **07.30** Karu Karla **07.35** Põrsas Peppa **07.40** Luise ja Oliver **07.50** Karumõmm Pups **07.55** Rita ja Krokodill **08.00** Mina ja Miia **08.25** Loomarahva TV **08.35** Peeter Paani uued seiklused **09.00** LasseMaia Detektiivibüroo. Skorpioni mõistatus **10.20** Rebased ja mägrad **10.30** Kosmo **11.00** Elu allpool nulli **11.45** Elu allpool nulli **12.30** Dünastiad **13.25** Sagrada Família, Gaudí väljakutse **14.20** Jalgpalli Premium liiga **16.35** Väike lugu suurest orkestrist **17.20** Elias ja sügaviku saladus **18.30** Lunnisaar **18.35** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **19.00** Mina ja Miia **19.25** Aktuaalne Kaamera 1001 **19.30** Õhtutäht **20.45** Laulusillad **21.30** Kreisiraadio sümfooniaorkester **22.25** Louis van Beethoven

Lääne Elust mitteolenevatel põhjustel võib kavas olla ebatäpsusi.

JÄRJEJUTT

Kümme päeva Paides

9. osa

HELDUR LÄÄNE

Omaette nurga ma sellesse nõndanimetatud kontorisse sättisin. Sain eraldi magada ja ei seganud naisi, aga kes ma olin ärkveloleku ajal?

IV

Ma olen meie ajalugu väga põgusalt lugenud. Kuidagi ei paelunud see aastaarvude rägastik kooli ajal. Alles hiljem olen midagi internetist juurde vaadanud. Kui pilk sattus üle tee oleva tühja kohviku akendele, meenus, et see Hupel oli väga palju märkmeid teinud meie rahva kohta. Olla ikka väga halvad ajad olnud ja ega kirjeldus maarahvast ka parem saanud olla.

Muidugi peeti matsirahva kirjeldusi sakslastepoolseks mahategemiseks, aga kas nad seda lausa oma teaduslikes töödes tegid, ei tea. Kust me tuleme ja kuhu läheme? Kuidagi väga palju kokkulangevusi sellel väljakul, meie paljukannatanud riik kannab vägevat koormat seljas. Nüüd on ju teada, et me ikka väga helgelt mäelt alla ei laskunud. Oleme pigem madalast soost ja iga hetke endas tundes võimendub see veelgi.

Ega me sealt kaugetest aegadest seda sõda kaasa ei toonud? Ega vist. Sõda ei käi rahvastega kaasas, rahvas on ehitaja, sõja toovad vaenlase sõjamehed. Töökaaslane jutustas mulle sellise üleehitava nõukogudeaegse loo oma elust, siira ja ausa, mis lausa ise end meenutas.

„Noore mehena haarasin igast võimalusest, et sissetulekuid suurendada. Teadagi, taskus puhus sageli tuul, kuidagi või siis tegelikult hädavajalik oli seda kompenseerida. Kõikvõimalikud mõnetunnised kõrvaltööd olid muidugi ka sobilikud, aga kuna sealt saadav alati ühekordne ja pigem pisike sissetulek, siis nad ei pakkunud rahuldust. Vargsi kõrvalepanek ei tulnud ka eriti kõne alla, lihtsalt enne kadus näppude vahelt, kui koguma sai hakata.

Muidugi võib küsida, et mis tähtsad väljaminekud need olid, aga vast ei hakkaks väga lahkama kroonilist rahapuudust. Lihtsalt vähe tuli sisse ja kõik.

Oli erinevaid võimalusi lisa teenimiseks. Tänapäeval võib-olla veidi eriskummalised, samas ma näen midagi sarnast iga päev toimivat. Kellel muidugi on ettevõtlikkust.

Toidu tootmine oli toona väga tarvilik. Ei tahaks rõhuda tühjadele lettidele, igapäevaselt olid kõhud ju üpris täis, aga see oli nii-öelda tühi turg.

Mina peedikasvatusega ei soovinud tegeleda, liiga palju küürutamist ja must oli see töö. Ka käed ei ole mul kõige lahtisemad. Proovisin samuti broilerikasvatust. Seal oli asjal jumet veidi rohkem. Paraku realiseerimine vajas suurt kokkuvõtmist ja oli töömahukas. Kui õhtu jooksul paarkümmend kana olid tapnud ja siis puhastama asusid, oli pea hommikuni töö kindlustatud. Kokkuostulauale jõudsid küll väga värsked ja kenad kollased lihakehad, aga magamata öö ei lasknud eriti rõõmu tunda. Liiga verine töö ja pikk öö istus veel meeltes. Seakasvatus läks traditsiooniliselt oma lihakirnu tarbeks. See ei olnud teenistus.

Aastane tsükkel keskeltläbi ja kui valmis, andsid kokkuostjatele üle. Laut tühi ja uued plaanid arutada. Ei mingit veretööd.

Piimakarja hakkasin pidama ma küll, aga see tuli hiljem. Lehmapidamine on midagi muud kui tootmine. Rohkem lemmiklooma või pereliikme hoidmine. Tasuks hoolitsuse eest värske piim laual ja piimaraha palgapäeval. Vaeva samuti omajagu nagu pereliikme ülalpidamisel.

Pullipidamine tundus valikutest kõige sobilikum. Aastane tsükkel keskeltläbi ja kui valmis, andsid kokkuostjatele üle. Laut tühi ja uued plaanid arutada. Ei mingit veretööd.

Muidugi, kogu aeg tuleb meeles pidada, et kui vanematest poleks jäänud laudahoonet ja jupikest nende kasutatud juurika- ja heinamaad, siis poleks praegu millestki pajatada.

Algas kõik vasikate toomisega. Lõssipulber varutud, jahu ka. Ega nad, sunnikud, esialgu ei osanud isegi pangest juua. Ikka näpud suhu ja kui lutsima hakkasid, siis pea koos käega lõssipange. Esimesed korrad tõmbasid ninasse, aga väga kiiresti õppisid ära. Nädala pärast pidi vaatama, et liiga palju korraga ei anna, nagu pumbad tõmbasid hetkega pange tühjaks. Ise kummis kui õhupallid. Liiga palju andes ei pidanud, sindrid, piiri ja kohe kõht lahti. Seda muidugi ei saanud lubada. Juurdekasvu ju polnud.

Heinavaru oli laka peal. Vast selle ettevõtmise juures kõige tülikam värk. Heinategu. Olen varasest noorusest pidanud heina tegema, ise ühtki looma omamata, siis sellel korral oli vähemalt hea põhjus, miks heinaga jändasin. Palav ja sääsed ja heinapebred… Kui lakk lõhnavat täis, oli meelgi rõõmus. Ega siis midagi enamat ei olnudki tarvis. Vesi, heinad ja jahu, tassi ette vastavalt kaalule ja konveier töötas ise.

Mõõdulindiga pidi jälgima juurdekasvu. Selline tore müramine nende poistega. Ega nad alati rahumeelselt mõõta lasknud. Kui juba selline kahesajakilone kõdi kardab, siis on rabelemist palju. Muidugi, vihased nad ei olnud. Mõnel oli iseloom äkilisem, aga enamasti olid nad väga sõbralikud ja peremeest hoidvad.

Järgneb

SUDOKUD

				2				
	8						7	
		9	7	6	5	3		
	4	5				9	1	
9		2				5		8
	1	8				7	2	
		3	4	7	2	1		
	7						4	
				9				

	4	9				6	5	
		8	6		2	7	9	
						4		
				5				
	9		4			5		
4		2	7		6	3		
					3			
9			1				7	3
		7	5	2				4

KUHU MINNA

• TERVIS JA SPORT

Fra Mare Day Spa sauna- ja basseinipark: avatud E–N 15–21, R–L 13–22 ja P 8–21. Pilet E–N 11.-, R–P ja riigipühadel 17.- Avatud on Meresaun. Broneerimiseks kirjuta spa@framare.ee või helista 472 4612.

• KINO

Haapsalu kultuurikeskuses: „Lustakad karud: kaotatud aare" 23. sept kl 11, 26. sept kl 17.30.

„Palgasõdurid 4" 25. sept kl 17.30, 26. sept kl 19.30, 27. sept kl 17.30. „Tume paradiis" 25. sept kl 19.30, 27. sept kl 19.30, 30. sept kl 13.

• TEATER

Haapsalu kultuurikeskuses: 23.–24. sept festival „Provintsiteatri päev". Piletid Fientas.

• MUUSEUMID

Haapsalu linnuse muuseum K–P 10–18. linnus.salm.ee.

Iloni Imedemaa teemakeskus K–P 11–17. www.salm.ee.

Haapsalu raekoda K–P 11–17. www.salm.ee.

Raudtee- ja sidemuuseum K–P 11–17. www.salm.ee.

Ants Laikmaa majamuuseum (Kadarpiku küla, Lääne-Nigula): K–P 11–16. www.salm.ee.

Rannarootsi muuseum (Sadama 32, Haapsalu): T–L kl 10–16. Muul ajal ettetellimisel, tel 5562 3993. www.aiboland.ee.

Rõude muuseum avatud R–L 12–16. Muul ajal ette teatades roudemuuseum@gmail.com, tel 5683 1203.

Lihula muuseum T–L 10–17. Tel 502 8475, 509 9663. lihulamuuseum@laaneranna.ee.

Hanila muuseum: ekskursioonid etteteatamisega. Tel 509 9663, hanilamuuseum@laaneranna.ee.

• NÄITUSED

Keskraamatukogu (Posti 3) trepigalerii vitriinides raamatunäitus „Homme on juba käes!" ja seintel Eesti vabaõhumuuseumi maa-arhitektuuri keskuse näitus „Talumajade silmad ja suud". Kojulaenutuse ja lugemissaali vitriinides näitusel notsud Victoria Konstaabeli kogust.

Lasteraamatukogus (Wiedemanni 11) Ülle Meistri tušijoonistuste näitus „Meister metsas".

Uuemõisa raamatukogus (Ehitajate tee 3) Athanasios Karydise akvarellinäitus. K, N 12–13.30 (lõuna 13.30–14), 14–20, L 10–15.

Haapsalu linnagaleriis (K–P 12–18): Madlen Hirtentreu „Hällilaulu tööriistakast" 1. oktoobrini.

Haapsalu kunstikoolis (Jaani 2): majagaleriis: Liina Viireti akvarellid kuni 23. septembrini. hoovigaleriis: Eve-Ly Villbergi õlimaalide näitus „12 lillelist kuud" kuni 30. septembrini. Galeriid avatud T–R 14–18, L 12–16.

Haapsalu pitsikeskuses Näitus „Helga Rüütli sallid" kuni 30. septembrini. Keskus avatud T–R 11–16 ja L 11–15.

Kullamaa kultuurimaja galeriis Veronica Buschmanni maalid. Näitus avatud kuni 30. septembrini.

Ants Laikmaa majamuuseum (Kadarpiku küla, Lääne-Nigula) Ants Roosi mälestusnäitus avatud K–P 11–16, sissepääs muuseumipiletiga. www.salm.ee

• RAAMATUKOGUD

Keskraamatukogu (Posti 3) ja lasteosakond (Wiedemanni 11) E–R 10–18, L 10–15, laenutuspunkt (Kastani 7) T 14–17, R 11–14.

Uuemõisa raamatukogu (Ehitajate tee 3, Uuemõisa) K–N 12–13.30, 14–20, L 10–15.

Asuküla raamatukogu (Mägari küla): T–K 10–18, N 10–16, R 9–15. Iga kuu 2. ja 4. laupäeval 9–15.

Ridala raamatukogu (Kooli 1, Panga küla) E–K 10–18, N 14–19 R 10–14. www.lib.haapsalu.ee.

Kui Sul on probleem või pole oma muret kellegagi jagada, on Sul võimalus abi saada

LÄÄNEMAA KRIISIABIKESKUSEST.

Psühholoogiline nõustamine 515 9572 / 5560 2367

Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (eesti k) – 5671 4273

Esmatasandi psühholoogiline kriisiabi (vene k) – 552 0094

Nõustamine toimub telefoni teel, veebis või kokkuleppel nõustajaga Nurme 2 või Kastani 7, Haapsalu.

Täpsem teave: laanemaakriisiabikeskus.weebly.com

HOOLI RASKUSTESSE SATTUNUD PEREDEST!

Läänemaa Abikassa ootab heade inimeste ja organisatsioonide annetusi, et toetada raskustesse sattunud peresid Läänemaal.

Annetusi saab teha MTÜ Läänemaa Abikassa kontole EE592200221046665398, Swedbank AS.

Teave veebis **www.abikassa.ee**.

E-post laanemaa.abikassa @gmail.com.

Lääne Elu
Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval

Toimetuse aadress: Posti 30, 90504 Haapsalu. **Toimetus** 473 7222, kuulutused ja reklaam 473 7111, e–post info@le.ee, reklaam@le.ee Kodulehekülg: www.le.ee

Peatoimetaja Kaire Reiljan
Toimetajad Kaie Ilves, Urmas Lauri, Malle-Liisa Raigla, Andra Kirna
Keeletoimetaja Riina Tobias
Küljendaja-kujundaja Regina Lepmets

Reklaamitoimetaja: Elina Lumeste
Kliendihaldur: Mai Sarv

Väljaandja OÜ Lääne Elu: Posti 30, 90504 Haapsalu, tel 473 7222
Trükitud Printallis

Pangakontod Swedbank EE18 2200 2210 1567 8031, SEB EE62 1010 6020 0251 5004

Kojukandeprobleemid: tel 661 6616, info@omniva.ee.

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid toimetada ja selguse huvides lühendada ning valikuliselt honoreerida. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Kaebuste korral ajalehesisu kohta võib pöörduda Pressinõukogusse pn@eall.ee või tel 646 3363.

MÜÜK

Auto- ja majavõtmete valmistamine, lukkude paigaldus ja müük. Autoraadiod ja -kõlarid.
Autoalarmid. LVL OÜ, Posti 39 (veetorn), tel 473 3247 ja 507 7979.

Müüa kasutatud tenthalle ja karkasse. Tel 506 8501.

Aiapidaja unistus! Lehma kõdusõnnik 30 l/kott. Kuiv küttepuu võrkkotis 30; 50 cm. Tammaru Farm 523 8852. www.tg.ee.

PUIT

Müüa 3meetrist küttepuud: must lepp, hall lepp, kask koos kohaletoomisega, miinimumkogus 15 tihumeetrit. Lisainfo tel 5829 3564.

Kuivad pakitud kütteklotsid.
Vedu tasuta. Tel 5383 9215.

Kandiline puitbrikett koos veoga, toome ka väiksemaid koguseid, soovi korral ladustame panipaika. www.briketivedu.ee, 507 8754.

Küttepuud! Toores, kuiv ja metsakuiv leht- ja okaspuu. Pikkused ostja soovil. Vedu 3–7 rm.
Tel 505 5203 või 516 4278.

Vedu hinnas. Müüa kuiva ja märga küttepuud al 64/rm. Pikkus vastavalt soovile. Tel 5666 0431.

Müüa küttepuid: valge lepp, sanglepp, kask, metsakuiv okaspuu. Täpsem info 5697 5216.

Müüme põranda-, voodri- ja ehituslaudu mitmes laiuses. Vedu tasuta. Tel 506 4651.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda.
Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Otse tootjalt pakitud kandiline kasebrikett, tume brikett, pakitud turbabrikett, premium pellet 6 ja 8 mm, pakitud kivisüsi, kuivad kütteklotsid võrgus. Vedu tel 506 8501.

Lepp 70.-, must lepp 75.-, poolkuiv, lepp 80.- kuiv puu: okas 79.-, sega 89.-, lepp 99.-, must lepp 120.- Ostame raieõigust, puhastame krundid ja ostame võsa. Kriske OÜ, 5648 6058.

LAAT

Haapsalu turul toimub 30. septembril kl 10–14 sügislaat.

Olete kõik oodatud!

Haapsalu Linnahooldus OÜ

TALVEKARTUL VÕRUMAALT!

Müün 7.–8. okt ja 14.–15.okt Haapsalu turul toidukartulit. Erinevad sordid. Samas müün kapsast, porgandit, peeti. Linna piires kojuvedu tasuta.
Telefon 5198 7065.

KINNISVARA

Põllumajandustootja ostab põllu- ja metsamaad. Parim hind.
Tel 506 9600.

TEENUS

Developing Ehitus OÜ
Katuste renoveerimine, fassaaditööd, majade ehitus, üldehitus. Tagame kvaliteedi. Pakume koostööd korteriühistutele. Tel 5566 1168. info@developingehitus.ee.

Teeme ehitustöid. Põrandate, seinte ja lagede ehitus. Vannitubade ja WCde remont. Maalri- ja plaatimistööd. Kontakt: 5697 5216, Lääne Saemees OÜ.

Puurkaevude puurimine ja projekteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd ning septikute paigaldus. Rauaeraldus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Ehitus- ja remonditööd. Katuseehitustööd. Katuse turvatoodete müük ja paigaldus. Vihmaveesüsteemide müük ja paigaldus. Tel 5347 7919.

PUR-vahuga parim soojustus. Vundamendid, põrandad, seinad, katused. info@propur.ee, tel 5624 1810.

Katuste renoveerimine/paigaldus. Plekk-, eterniit-, kärg- ja bituumenkatused. Vihmaveesüsteemid, erinevate plekkide paigaldus. Saabtehtud OÜ 5624 2511.

Ohtlike puude raie, võsa lõikus ja kruntide puhastus võsast. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373, Randy.

Rakkekaevude kaevamine, puhastamine, remont ja rõngaste vahetamine. Käsipumpade remont. 557 4792.

Hauaääriste ja -kivide paigaldus. Haudade hooldus ja muud kalmistutööd. Tel 557 3287, Jevgeni.

Teeme erinevaid koristustöid. Kui vajad akende pesu, hoolduskoristust, suurpuhastust, ehitusjärgset koristust, võta palun ühendust ja teeme objektipõhise hinnapakkumise. Tagame kvaliteetse tulemuse! Kodukorrastus@gmail.com, tel 517 1494.

Paigaldame tänavakivi paigaldust Haapsalus ja Läänemaal. Võta julgelt ühendust ja leiame kõigile küsimustele lahendused. Tel 5632 7955 või dekkan.ehitus@gmail.com.

Viin ära vanarauda, oksi, ehitusprahti, mööblit jm. Teen lammutus- (kuurid, ahjud jne) ja ehitustöid. Keldrite ja garaažide puhastus. Tööd murutrimmeriga, puude langetamine ja muud tööd.
Tel 5802 9660.

TÖÖPAKKUMINE

Tene Kaubandus pakub tööd CNC-PINGI OPERAATORITELE
Töö CNC-pingil, programmide sisestamine ja seadistamine. Sobival kandidaadil on hea tehniline taip ja täpsus ning oskus lugeda ja mõista tehnilisi jooniseid. Palk katseajal alates 10.-/h. Kirjuta töösoovist: eke@tene.ee.

Rohuküla sadam kutsub kolleegiks viisakat ja hoolivat koristajat. Täistööaeg, vahetustega töö, tähtajatu tööleping. Puhtuse ja korrashoiu tagamine siseruumides ja õues. Kirjuta evemalle.saar@saarteliinid.ee või helista 518 2710.

Haapsalu spordikeskus otsib oma kollektiivi öövalvur/administraatorit. Vajalik arvuti kasutamise ja hea suhtlemise oskus. Lisainfo ja kontakt +372 506 9115. CV ja sooviavaldus esitada meiliaadressile personal@hsb.ee. Kandideerimise tähtaeg 2.10.2023.

TEATED

TEE AJUTINE SULGEMINE

Haapsalu päästekomando ehituse tõttu sulgeme esmaspäevast, 25. septembrist Uuemõisas Kooli tee linnapoolse lõigu (Haudejaama tee ääres). Haudejaama tee ning ülejäänud Kooli tee jäävad avatuks. Tee avatakse orienteerivalt sama nädala neljapäeval.

Seejärel suletakse 28. septembrist 6. oktoobrini u 30 m lõik Haudejaama teega paralleelselt kulgevat kergliiklusteed.

OÜ Tallinna Ehitustrust

IDAMAINE TANTS EHK KÕHUTANTSUTUNNID

alates 3. oktoobrist teisipäeviti Haapsalu lasteaias Tareke!

Algajad kell 18–19.10, edasijõudnud kell 19.15–20.30.

Tantsutund on igas vanuses neidudele ja naistele. Õpime üldist tantsutehnikat, liikumist ruumis, tantse Marokost Indiani. Algtasemes pole eelnev tantsukogemus oluline!

Juhendaja: Kairi Reinvee, 5386 4242, loe veel: kairireinvee.com.

Toimetus kuulutuste sisu eest ei vastuta.

Sinu kuulutus võiks olla siin!

Kuulutus lisa mugavalt Lääne Elu veebis:

online.le.ee/lisa-ajalehe-kuulutus

Armsad lapsevanemad!

Kui teie perre on sündinud beebi ja soovite tema nime avaldada Lääne Elus, palume anda meile sellest teada: info@le.ee.

LÄÄNEMAA LOOMADE VARJUPAIK

+372 523 8957
LAANEMAA@VARJUPAIK.EE

ANNETUSE SAAD TEHA, HELISTADES 900 7000. KÕNE HIND 5 €.

KAS LEHT EI JÕUA PIISAVALT KIIRESTI POSTKASTI?

TELLI DIGILEHT JUBA TÄNA!

Hoia end kohaliku eluga kursis – loe värskeid uudiseid ja paberlehe digiversiooni, vaata galeriisid ning palju muud huvitavat Lääne Elu veebis.

Hinnad alates 1,50 €

Lääne Elu | online.le.ee

OLULISED TELEFONINUMBRID

Kiirabi, politsei, päästeamet	112
Perearsti nõuandetelefon	1220
Läänemaa haigla registratuur	472 5800
Usaldustelefon	126
Lasteabitelefon	116 111
Läänemaa naiste tugikeskus	5887 2750, 5400 5165
Maanteeinfo	1247
Haapsalu linnavalitsus	472 5300
Haapsalu veevärk	
operatiivinfo	473 5013
näitude teatamine	473 5016
Imatra Elekter, rikketelefon	715 0188

Lääne Elu toimetuse telefonid:
473 7111 (kuulutused, teated), 473 7222 (tellimine, reklaam).

TOIDU PANK

Läänemaa toidupank kogub toitu puudust kannatavate leibkondade toetuseks Haapsalus ja Läänemaal.
Et toiduabi saada, võta ühendust kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötajaga.
Aitame koos!
Tel 5355 4330

HINGEVIIUL MATUSEBÜROO

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal, matuseteenused ja -tarbed, tuhastamine, haua- ja urnimatused, lahkunu transport surnukuuri (24/7 tel 5800 7504)

BÜROO AVATUD
KALMISTU TN 3A,
HAAPSALU
E–R 10–15

TEL 5850 3340,
5846 1111
www.hingeviiul.ee
info@hingeviiul.ee

LVÜ

Läänemaa vähiühing on pakkunud oma liikmeile ja nende peredele tuge juba üle kümne aasta. Oleme tänulikud abi ja toetuse eest.
Läänemaa vähiühing, SEB EE621010220047448013.

Posti tänava haljasalalt välja kaevatud tsiviilisikute säilmete ümbermatmise talitus toimub 29. septembril kl 10 Ridala uuel kalmistul.

Haapsalu linnavalitsus

Avaldame kaastunnet omastele
ENNO SAUMETSA
surma puhul.

Ott ja Andres peredega

Mälestame oma head sõbrannat ja avaldame sügavat kaastunnet omastele
PÄIVI AUTIO
lahkumise puhul.

Haapsalu piirkonna soome selts

Mälestame oma kallist ema
ERIKA KIVINUKKI
100. sünniaastapäeval.

Eve ja Ene peredega

Reakuulutus (kuni 4 rida, u 132 tähemärki): 6 € iga avaldamine; tööotsimine 3 € iga avaldamine. Püsikuulutuse soovist kirjuta le@le.ee.
Leinakuulutus, matuseteade, tänu ja õnnitlus – väike 24 € / suur 48 €. Teated 2,50 €/rida (33 tähemärki); lisaks: logo, raam või pilt + 5 € (kujundamine +15% lõpphinnale). Kuhu minna 1,40 €/rida (33 tähemärki). **E-post le@le.ee**.

VIIMANE VERG

ANDRA KIRNA

Noored jooksid liikumisraskustega laste toetuseks

Erkkollastes särkides Haapsalu koolilapsed osalesid eile linnastaadionil 18. korda toimunud Mesikäpa heategevuslikul teatejooksul, millega kogutakse raha liikumisvõime kaotanud laste raviks.

Jooksjaid tervitas Haapsalu neuroloogilise rehabilitatsioonikeskuse (HNRK) juht Toomas Danneberg ja jooksude avastardi tegid samuti HNRK noored, kes koos ravimeeskonnaga läbisid lühema distantsi.

Kokku jooksis 51 võistkonnas 408 noort. Iga jooksja läbis u 200 m distantsi. Kuna Mesikäpa jooksudel pole tähtis võit, vaid osavõtt, siis paremusjärjestust ei selgitatud.

Mesikäpa teatejooks toimus sel aastal 28 linnas ja asulas. Mullu oli osalejaid üle 22 000. Tallinnas tervitas jooksjaid president Alar Karis.

Jooksuga kogutud raha läheb sel aastal HNRK-le suhtlusroboti ostmiseks. Telefoninumbri 9007777 valides annetab helistaja selleks 7 eurot.

ANDRA KIRNA

ILM

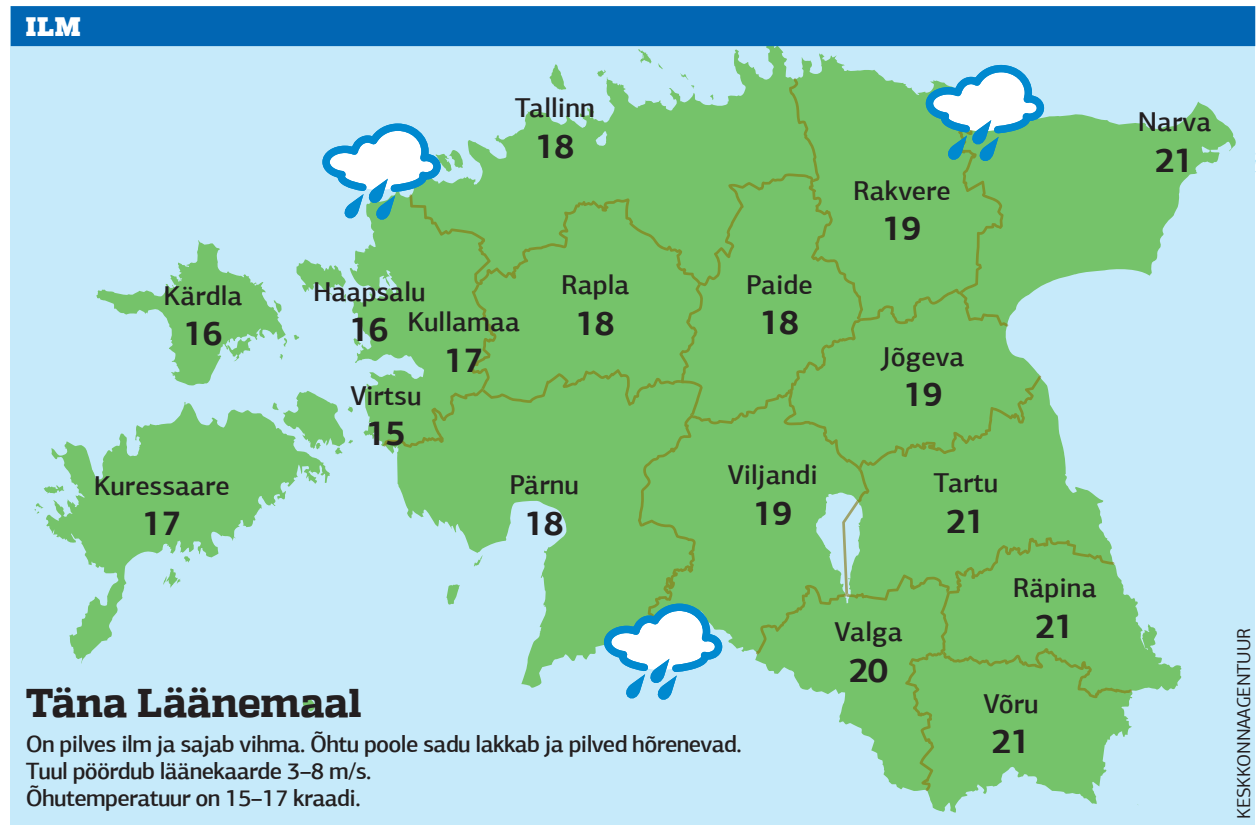

KESKKONNAAGENTUUR

Täna Läänemaal

On pilves ilm ja sajab vihma. Õhtu poole sadu lakkab ja pilved hõrenevad.
Tuul pöördub läänekaarde 3–8 m/s.
Õhutemperatuur on 15–17 kraadi.

	öö päev		öö päev		öö päev		öö päev
Pühapäev	**13°...17°**	**Esmaspäev**	**10°...17°**	**Teisipäev**	**11°...17°**	**Kolmapäev**	**10°...20°**
läänetuul 5–7 (13) m/s		edelatuul 4–9 (12) m/s		edelatuul 4–8 m/s		lõunatuul 3–7 m/s	

ISSN 1406-1430

VAATA KA WWW.LE.EE

ÄRA USU UMBLUUD, TELLI

Lääne Elu

1 kuu	11,50 €
2 kuud	23,00 €
3 kuud	34,00 €
4 kuud	44,00 €
5 kuud	55,00 €
6 kuud	66,00 €
7 kuud	75,00 €
8 kuud	86,50 €
9 kuud	96,00 €
10 kuud	103,00 €
11 kuud	114,00 €
12 kuud	121,00 €

E-arve püsimakse 10,10 €/kuus.
Laupäevane Lääne Elu: üks kvartal 17 €.

le@le.ee
473 7222

Siin võiks olla sinu reklaam!
Tellimiseks võta ühendust reklaam@le.ee

Naudi sügist Lääne Eluga!

Tellimiseks võta ühendust le@le.ee, helista 473 7111 või tule toimetusse aadressil Posti 30, Haapsalu.

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet

HAAPSALU LINNA RANNA TEE RAUDTEEÜLEKÄIGUKOHA JA KERGLIIKLUSTEE PROJEKTEERIMISTINGIMUSTE AVATUD MENETLUSE TEADE

Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA) teavitab ehitusseadustiku § 31 lõike 1 ja haldusmenetluse seaduse (HMS) § 47 lõike 3 kohaselt Lääne maakonda Haapsalu linna Paralepa puhkealasse kavandatava Ranna tee raudteeülekäigukoha ja kergliiklustee projekteerimistingimuste avatud menetlusest. AS Eesti Raudtee (registrikood 11575838) taotleb TTJA-lt projekteerimistingimusi Lääne maakonna teemaplaneeringu „Riisipere-Haapsalu-Rohuküla raudteetrassi koridori asukoha määramine" täpsustamiseks. Projekteerimistingimuste eelnõu ja joonis on leitavad TTJA kodulehelt www.ttja.ee ehitusvaldkonna teadete alt.

TTJA teeb HMS-i § 50 lg 3 alusel ettepaneku asja arutada ilma avalikku istungit läbi viimata. Juhul, kui menetlusosaline soovib avalikku istungit, siis palume sellest teavitada ettepanekute ja vastuväidete esitamise tähtaja jooksul. Menetluse kohta saab soovi korral arvamust avaldada kuni 8.10.2023 aadressil info@ttja.ee või postiaadressil Endla 10a, 10142 Tallinn.

Dementsusega inimeste lähedaste tugigrupp Haapsalus!

25. septembril kell 17.00
Haapsalu hoolekandekeskuses, Kastani 9.
Tugigrupp on konfidentsiaalne.

Tugigrupp on tasuta!

Registreerimine:
toomtalvi@gmail.com, 5686 0068.

Dementsuse Kompetentsikeskus

Kui soovid jõuda potentsiaalse kliendini, siis tutvusta oma tooteid või teenuseid Lääne Elu veebis sisuturundusartikliga!

Lääne Elu
online.le.ee

Küsi lisa aadressil reklaam@le.ee.